

REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA DELO,
DRUŽINO IN SOCIALNE ZADEVE**

DIREKTORAT ZA INVALIDE

Kotnikova ulica 5, 1000 Ljubljana

T: 01 369 75 38

F: 01 369 75 64

E: gp.mddsz@gov.si

www.mddsz.gov.si

Številka: 14101-1/2011/3

Datum: 20. 10. 2011

**POROČILO O URESNIČEVANJU AKCIJSKEGA PROGRAMA ZA INVALIDE 2007–2013
V LETU 2010**

UVOD

Vlada Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: Vlada RS) je na 99. redni seji dne 30. novembra 2006 sprejela Akcijski program za invalide 2007–2013 (v nadaljnjem besedilu: API). Vlada RS je na svoji 82. redni seji dne 13. maj 2010 Akcijski program razširila s 13. ciljem: »Staranje z invalidnostjo«. Za spremljanje izvajanja API je Vlada RS imenovala komisijo (v nadaljnjem besedilu: komisija), ki jo sestavljajo predstavniki resornih ministrstev, strokovnih organizacij in Nacionalnega sveta invalidskih organizacij Slovenije (v nadaljnjem besedilu: NSIOS). Naloga komisije je, da vsako leto predloži Vladi RS poročilo o izvajanju API za preteklo leto.

Naknadno je bilo predlagano, da se v komisijo imenujejo še predstavniki Zveze društev upokoencev Slovenije (v nadaljnjem besedilu: ZDUS), zaradi novega 13. cilja ter predstavniki invalidskih organizacij, ki niso združene v NSIOS in delujejo na državni ravni, Sonček - Zveza društev za cerebralno paralizo Slovenije in YHD - Društvo za teorijo in kulturo hendikepa.

Za pripravo poročila o uresničevanju API v letu 2010 je Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (v nadaljnjem besedilu: MDDSZ) člane komisije zaprosilo za pripravo poročil iz njihovega delovnega področja. Člani komisije so bili povabljeni, da se v delnih poročilih osredotočijo predvsem na:

1. splošno oceno stanja na posameznem področju ali cilju;
2. izvedbo posameznih ukrepov v letu 2010 z navedbo virov (npr.: program, zakon, pravilnik, projekt, raziskava, ipd.). Ob besedilnem delu naj bi bili po možnosti tudi kvantitativni podatki;
3. težave pri izvajanju ukrepov s predlogi za njihovo odpravo.

Nekaj članov komisije zaradi različnih vzrokov ni pripravilo poročila v predvidenem roku in so zaprosili za njegovo podaljšanje. Nekatere organizacije se na vabilo niso odzvale in je zato MDDSZ gradiva zbiralo iz drugih virov.

POROČILO O IZVAJANU AKCIJSKEGA PROGRAMA ZA INVALIDE 2007–2013 PO POSAMEZNIH CILJIH

1. CILJ: v družbi povečati ozaveščenost o invalidih, njihovem prispevku k razvoju družbe, pravicah, dostojanstvu in potrebah

Prvi cilj API se lahko uresničuje z različnimi ukrepi, ki med drugimi vključujejo tudi:

- »a) spodbujanje in izvajanje učinkovitih akcij ozaveščanja javnosti, katerih namen je:
 - i) razvijanje dovzetnosti za pravice invalidov;
 - ii) spodbujanje pozitivnega dojemanja in večje družbene ozaveščenosti o invalidih;
 - iii) spodbujanje priznavanja spretnosti in znanja, odlik in sposobnosti invalidov ter njihovega prispevka na delovnem mestu in na trgu dela;
- b) krepitev spoštljivega odnosa do pravic invalidov na vseh ravneh izobraževalnega sistema, tudi med otroki v zgodnji dobi;
- c) podporo vsem organom, da v javnosti ustvarjajo podobo o invalidih skladno z namenom te konvencije;
- d) spodbujanje izobraževalnih programov za ozaveščanje o invalidih in njihovih pravicah¹.

Med dejavnostmi, ki so bile v Sloveniji v letu 2010 opravljene za uresničevanje prvega cilja API, velja izpostaviti naslednje:

I.) Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve

Z vidika uresničevanja prvega cilja je MDDSZ v sprejetem Akcijskem načrtu za preprečevanje nasilja v družini 2010 - 2011 (nadgradnja Zakona o preprečevanju nasilja v družini (Uradni list RS, št. 16/08) in Resolucije o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini 2009-2014 (Uradni list RS, št. 41/09)), prvi sklop namenilo področju preventivnih dejavnosti in osveščanju širše javnosti in rizičnih skupin (med katere sodijo tudi starejši invalidi) o oblikah nasilja in vrstah pomoči. V okviru tega sklopa bo večina aktivnosti namenjena intenzivnejšemu osveščanju celotnega prebivalstva o človekovih pravicah, prepoznavanju oblik nasilja in ukrepanju zoper njega, poleg tega pa bo potrebno nekaj navora vložiti tudi v spreminjanje družbenih in kulturnih vzorcev vedenja obeh spolov za odstranitev predsodkov, običajev in drugih praks, ki temeljijo na ideji nadrejenosti / podrejenosti enega od spolov ter na stereotipnih vlogah moških in žensk.

V letu 2010 je bil sprejet Zakon o izenačevanju možnosti invalidov (Uradni list RS, št.: 94/10, v nadaljnjem besedilu: ZIMI), ki v 25. členu nalaga državnim organom, organom samoupravnih lokalnih skupnosti, izvajalcem javnih pooblastil, izvajalcem javne službe in javnih občil skladno s svojimi pristojnostmi z normativnimi ukrepi in usmeritvami ter izobraževanjem zaposlenih ustvarjati razmere za enako obravnavanje invalidov z ozaveščanjem družbe in morajo spremljati družbeni položaj invalidov.

II.) Ministrstvo za zdravje (v nadaljnjem besedilu: MZ)

MZ je v letu 2010 pripravilo mednarodno konferenco o pomoči osebam s Huntingtonovo boleznijo. Izvedena je bila v I. 2011. Z Zvezo gluhih in naglušnih je MZ pripravilo brošuro z naslovom "Pravico imam slišati in razumeti" in je namenjena uporabnikom slušnega aparata ter zdravnikom in strokovni javnosti, ki prihajajo v stik z naglušnimi in gluhi.

Prav tako je MZ pripravilo "Analizo položaja slepih in slabovidnih ljudi z vidika vsakdanjega življenja". Sodelovalo je v organizacijskem in strokovnem odboru pri pripravi kongresa Delovna terapija v skupnosti. Ob tem je bil izdan tudi zbornik posveta.

MZ je v sodelovanju z domovi starejših Celjske in Koroške regije pripravilo tudi zbornik "Pomagajo mi živeti."

¹ Konvencija o pravicah invalidov, 8. člen, Ozaveščanje

III.) Ministrstvo za kulturo (v nadaljnjem besedilu: MK)

MK je organiziralo v okviru festivala Literature sveta – Fabula 2010, v Mestnem muzeju Ljubljana okroglo mizo z naslovom »Kaj mesto potrebuje? Slepim in slabovidnim prijazno mesto«. Nadalje je pripravilo razstavo z naslovom »Tema in svetloba: razstava o kulturni in tehnični dediščini slepih in slabovidnih«, ki je bila postavljena od junija do septembra, ob jubilejni 90. letnici obstoja Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije. Namen omenjene razstave je bil, da se javnosti predstavi zgodovina organiziranja slepih in slabovidnih na Slovenskem ter njihovo delovanje, aktivnosti in tipični poklici slepih in slabovidnih ter razvoj pisave za slepe in tehnične pripomočke, ki jih uporabljajo pri svojem delu in v vsakodnevem življenju. Radiotelevizija Slovenije je v letu 2010 predvajala skupno 20 oddaj z naslovom »Prisluhnimo tišini«, ki jih je pripravila Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije in ki so služile ozaveščanju širše javnosti o posebnih potrebah gluhih in naglušnih oseb.

IV.) Inštitut RS za socialno varstvo (v nadaljnjem besedilu: IRSSV)

IRSSV je v letu 2010 organiziral nekatere javne predstavitve Analize državne skrbi za invalide strokovni javnosti, in sicer:

- 22. 4. 2010 je bila Analiza predstavljena reprezentativnim in drugim invalidskim organizacijam vključenim v NSIOS. Srečanje, kjer je bil v okviru javne razprave predstavljen tudi Zakon o osebni asistenci, je organiziral NSIOS.
- 18. 6. 2010 je bila Analiza predstavljena članom sveta Vlade Republike Slovenije za invalide.

V.) Univerzitetni rehabilitacijski inštitut RS – Soča (v nadaljnjem besedilu: URI - Soča)

URI – Soča je tako kot prejšnja leta organiziral delavnice, predavanja, projekte in druge aktivnosti za povečanje ozaveščenosti s področja invalidske problematike :

- 21. rehabilitacijski dnevi z naslovom »Z dokazi podprta Rehabilitacija« so bili zelo uspešni ter osnova za vpeljevanje novosti in sprememb. Večjo pozornost, ki so jo v letu 2010 začeli namenjati vzpodbujanju raziskovalnega dela, je pokazala prve rezultate. Objavili so 17 člankov v mednarodnih revijah s faktorjem vpliva ter poglavji v dveh mednarodnih učbenikih.
- Strokovna revija Rehabilitacija je od februarja 2010 dostopna na spletni strani URI – Soča.
- Na Oddelku za rehabilitacijo pacientov po nezgodni možganski poškodbi, z multiplo sklerozo in drugimi nevrološkimi obolenji so na novo uvedli likovne ustvarjalne delavnice.
- Otroci Bolnišnične šole in URI – Soča so sodelovali na natečaju slikanja Mir okoli sveta v organizaciji Lions kluba. Preko celega leta so delovni terapevti na URI – Soča organizirali številne razstave. Na otroškem oddelku so tudi v letu 2010 sodelovali z učitelji Bolnišnične šole Ledina. Šolski otroci na rehabilitaciji so bili vključeni v individualne programe specialno pedagoške in pedagoške obravnave ter program redne devetletke.

URI - Soča je v letu 2010 tudi aktivno sodeloval v mednarodnih projektih:

- Multimodal Immersive Motion Rehabilitation with Interactive Cognitive Systems.
- Multidisciplinary Research Network on Health and Disability in Europe.
- Operativni program Slovenija-Avstrija 2007–2013: TrainProCoop – Usposabljanje ključnih oseb v MSP za uspešno gospodarsko sodelovanje in integracijo invalidov in oseb z omejitvami na trg dela.
- Leonardo da Vinci Prenos inovacij: European Outplacement Framework.
- Leonardo da Vinci: Equabench.
- Leonardo da Vinci: razvoj inovacij, ACTrain.
- Outcome Measurement in Medical Rehabilitation v okviru European Platform for Rehabilitation.

Ocena uresničevanja prvega cilja:

Za uresničevanje prvega cilja je pomembno stalno podajanje informacij o invalidih in za invalide. Pri tem pa je potrebno upoštevati ne le kvantitativno temveč predvsem vsebinsko in kvalitetno informiranje. Potrebno se je osredotočiti predvsem na stalne ovire, s katerimi se invalidi srečujejo vsak dan in vse povsod. Zato se lahko s tovrstnim informiranjem doseže oblikovanje okolja, ki bo invalidom omogočalo, da sami ustvarjajo, prispevajo in dajo svoj doprinos družbi². V letu 2010 se je izvajalo veliko aktivnosti v smeri uresničevanja prvega cilja, nekaj rednih prispevkov s strani medijev, predvsem pa ministrstev in drugih institucij, ki se ukvarjajo s tovrstno problematiko.

2. CILJ: vsi invalidi imajo pravico, da enakovredno in brez diskriminacije izbirajo, kje in kako bodo živeli, in so polno vključeni v življenje skupnosti ter sodelujejo v njej

Konvencija o pravicah invalidov ureja področje samostojnega življenja in vključevanja v skupnost v 19. členu. Ta člen določa, da države zagotavljajo invalidom, da:

- a) imajo invalidi enako kakor drugi možnost izbrati stalno prebivališče in se odločiti, kje in s kom bodo živeli in jim ni treba bivati v posebnem okolju;
- b) imajo invalidi dostop do različnih storitev na domu ter bivalnih in drugih podpornih storitev v skupnosti, vključno z osebno pomočjo, potrebno za življenje in vključitev v skupnost, ter za preprečevanje osamljenosti ali izločevanja iz skupnosti;
- c) so storitve v skupnosti ter objekti in naprave, ki so namenjeni vsem prebivalcem, enako dostopni invalidom in se prilagajajo njihovim potrebam³.

Med dejavnostmi, ki so bile v Sloveniji v letu 2010 opravljene za uresničevanje drugega cilja API, velja izpostaviti naslednje:

I.) Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve

MDDSZ je v predhodnem letu nadaljevalo s pripravo spremembe zakonodaje na področju družbenega varstva oseb z motnjo v duševnem razvoju in najtežjo motnjo v telesnem razvoju, ki bo omogočal tudi večje možnosti izbire vključujočega bivanja MDDSZ poroča tudi, da je bilo v letu 2010 vključenih v institucionalno varstvo 1226 odraslih oseb z motnjo v duševnem razvoju. Od tega jih je 487 živel v stanovanjskih skupinah ali bivalnih enotah, to je 40% vseh, ki so bili vključeni v institucionalno varstvo.

II.) Inštitut RS za socialno varstvo

IRSSV je pripravil nalogo z naslovom »Inštitut zagovornika odraslih oseb z motnjami v duševnem razvoju« Nalogo so pripravili s ciljem priprave strokovnih izhodišč in predlogov za uvedbo inštituta zagovornika odraslih oseb z motnjo v duševnem razvoju v Sloveniji. V poročilu so se dotaknili inštituta poslovne sposobnosti, ki je ena od osnovnih človekovih pravic. Šesti člen Deklaracije o človekovih pravicah namreč pravi, da ima vsakdo povsod pravico do priznanja »pravne sposobnosti« (Varuh človekovih pravic). V Sloveniji pa so polnoletne osebe s težjo in težko motnjo v duševnem razvoju velikokrat obravnavane kot mladoletniki, saj jim je poslovna sposobnost velikokrat odvzeta deloma ali v celoti. Podali so nekaj osnovnih izhodišč o inštitutu zagovorništva in predstavili njegov razvoj, koncept in oblike. Predstavili so tudi štiri modele zagovorništva za odrasle osebe z motnjo v duševnem razvoju oziroma širšo skupino odraslih oseb z najrazličnejšimi ovirami v izbranih evropskih državah (Irska, Anglija, Avstrija in Švedska). Izpostavili so strokovna in znanstvena izhodišča za uzakonitev zagovornika za omenjeno skupino ter podali predloge in možnosti za oblikovanje inštituta zagovornika odraslih oseb z motnjo v duševnem razvoju v Sloveniji.

² Madridska deklaracija

³ Konvencija o pravicah invalidov, 19. člen

Inštitut je izvedel javno predstavitev izsledkov omenjene študije, in sicer na strokovnem dogodku v Cankarjevem domu, v okviru sekcije »Predstavitev novih strokovnih ugotovitev s področja socialnega vključevanja«, ki je bil namenjen predstavitvi nove publikacije za otroke in odrasle z naslovom »Izabela, pravljica o princeski, ki je jecljala« avtorice Beate Akerman. Na strokovnem srečanju je bila predstavitev izsledkov raziskave Institut zagovornika odraslih oseb z motnjo v duševnem razvoju s poudarkom na otrocih: [Socialno vključevanje otrok s posebnostmi: od pravljič do zagovorništva.

Ocena uresničevanja drugega cilja:

Drugi cilj vključuje osem ukrepov. V poročilu za leto 2010 lahko ponovimo oceno iz leta 2009, da so vsi ukrepi trajna naloga države in lahko na podlagi dosedanjih poročil ugotovimo, da se drugi cilj ne uresničuje v tolikšni meri, kakor bi bilo pričakovati. Zato je znova potrebno z vso resnostjo jemati opozorila na težave pri uresničevanju tega cilja. S predpisi, ki se pripravljajo, to je z zakonom o dolgotrajni oskrbi, in zakonom o osebni asistenci za invalide ter posodobitvijo zakonodaje na področju družbenega varstva oseb z motnjo v duševnem razvoju in najtežjo motnjo v telesnem razvoju bo omogočeno invalidom, da se v večji meri odločajo za samostojno življenje izven institucij.

3. CILJ: invalidom zagotavljati dostopnost do grajenega okolja, prevoza, informacij in komunikacij

Konvencija o pravicah invalidov v 9. členu nedvomno opredeli pravico invalidov do neodvisnega življenja in dostopa »do fizičnega okolja, prevoza, informacij in komunikacij, vključno z informacijskimi in komunikacijskimi tehnologijami in sistemi, ter do drugih objektov, naprav in storitev, ki so namenjene javnosti ali se zanjo opravljajo v mestu in na podeželju«⁴. Pri tem je v konvenciji poudarjeno, da se ukrepi, »ki zajemajo prepoznavanje in odpravljanje ovir pri dostopnosti, med drugim nanašajo na:

- a) stavbe, ceste, prevozna sredstva ter druge notranje in zunanje prilagoditve ter opremo, tudi v šolah, stanovanjskih zgradbah, zdravstvenih ustanovah in na delovnih mestih;
- b) informacijske, komunikacijske in druge storitve, tudi elektronske storitve in pomoč v nujnih primerih«⁵.

Ped dejavnostmi, ki so bile v Sloveniji v letu 2010 opravljene za uresničevanje tretjega cilja API, velja izpostaviti naslednje:

I.) Ministrstvo za javno upravo (v nadaljnjem besedilu: MJU)

MJU je na izvedlo v letu 2010 naslednje aktivnosti s področja e-uprave:

- na državnem portalu E-uprava je bil na področju e-demokracija implementiran govorec, ki omogoča, da vsebine, ki so objavljene na portalu tudi poslušamo. Projekt je bil financiran iz Evropskega socialnega sklada (v nadaljnjem besedilu: ESS) v okviru operacije E-uprava;
- prilagojene so bile spletne strani državnega portala E-uprava za dostop ljudi s posebnimi potrebami po stopnji A, ki omogoča ogled besedil na spletu z dodatnimi opisi za spletne povezave, slike, grafične znake, naslove odstrani itd. Projekt je bil financiran iz sredstev ESS v okviru operacije E-uprava.

II.) Ministrstvo za okolje in prostor (v nadaljnjem besedilu: MOP)

MOP je pri izvajanju nalog spoštovalo in upoštevalo določbe predpisov o graditvi objektov, ki bi kakorkoli lahko vplivali na zagotavljanje dostopnosti in potreb invalidov in drugih funkcionalno oviranih ljudi v stavbah, določenih s Pravilnikom o zahtevah za zagotavljanje

⁴ Konvencija OZN o pravicah invalidov, 9. člen

⁵ Prav tam, 9. člen, prvi odstavek

neoviranega dostopa, vstopa in uporabe objektov v javni rabi, ter več stanovanjskih stavb (Ur. list RS, št. 77/09 uradno prečiščeno besedilo). V letu 2010 na MOP niso sprejeli aktov, ki bi vplivali na zagotavljanje dostopnosti invalidov in drugih funkcionalno oviranih ljudi.

III.) Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo (v nadaljnjem besedilu: MVZT)

MVZT je pri vseh novogradnjah ali rekonstrukcijah objektov, ki so v pristojnosti ministrstva, izvajalo ukrepe, ki so predpisani za zagotavljanje neoviranega dostopa, vstopa in uporabe objektov osebam z omejeno možnostjo gibanja. Pri vsakem projektu je bila izvedena tudi revizija projektne dokumentacije, pri čemer se ugotavlja tudi vključenost ukrepov za zagotavljanje neovirane uporabe objektov za invalide. Navedene ukrepe bo ministrstvo izvajalo tudi pri vseh načrtovanih investicijah.

Ministrstvo na področju javnega visokošolskega izobraževanja univerze kot investitor investicijskih in investicijsko vzdrževalnih del zagotavlja dostopnost do institucij invalidom z doslednim upoštevanjem predpisanih ukrepov. MVZT bo kot resorni organ tudi v prihodnje ob finančnih transferjih za investicijske potrebe univerze spodbujalo izvedbo tovrstnih potrebnih gradbenih posegov. Prav tako bo kot prioriteto usmeritev upoštevalo odpravljanje arhitektonskih ovir pri izvedbi vzdrževalnih del na objektih vseh izobraževalnih institucij.

IV.) Ministrstvo za promet (v nadaljnjem besedilu: MZP)

MZP za leto 2010 poroča o uresničevanju na naslednjih področjih:

Železniški promet:

- V mednarodnem prometu na podlagi mednarodnega sporazuma med železniškimi prevozniki slepe osebe z ustrežno izkaznico in osebe na invalidskih vozičkih, imetniki izkaznice ali potrdila o invalidnosti plačajo vozovnico po veljavni splošni ponudbi za določeno potovanje. Njihovi spremljevalci pa potujejo brezplačno v 1. ali 2. razredu.
- V notranjem prometu je dovoljen brezplačen prevoz psov spremljevalcev v vseh vlakih.
- Avtobusi mestnega prometa oziroma linijski avtobusi in vlaki za gibalno in senzorno ovirane invalide so opremljeni z možnostjo dostopa in vstopa, sprejemanja informacij na zaslonu in prek govorno podprtih informacij. Dostop za invalide je možen do objektov javne železniške infrastrukture, namenjeni potnikom. Ministrstvo upošteva Direktivo Evropske unije št. 2001/85, ki določa tehnične zahteve za prilagojene mestne in primestne avtobuse;
- Slovenske železnice sodelujejo v evropskem projektu »Pubtrans4all«, katerega cilj je razviti standard za namestitve sistema pomoči, ki se lahko uporablja za različne vrste voznega parka in infrastrukture.
- Zagotavljanje nemotenega vstopa in izstopa gibalno in senzorno oviranim invalidom na letališčih, avtobusnih in železniških postajah: osebna pomoč pri orientaciji slepim in slabovidnim, urejene klančine oziroma dvigala za invalide na vozičkih ter drugo, v skladu z Direktivo št. 96/48 o hitrih vlakih, Uredbo o pravicah potnikov v železniškem prometu COM 2004/143, dokumentom Evropske unije za železniški promet COM 617/1999 ter Uredbo (ES) št. 1107/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. julija 2006 o pravicah invalidnih oseb in oseb z omejeno mobilnostjo v zračnem prevozu.
- V daljinskem oziroma medmestnem prometu je prevoz oseb na invalidskih vozičkih mogoč na vlakih ICS (Inter City Slovenija), kjer sicer velja obvezna rezervacija sedežev. Za potovanje z vlakom ICS je potrebno plačati ICS dodatek v polnem znesku. Mogoč je tudi na večini vlakov Euro City (EC) in na nekaterih vlakih Inter City. Vlaki, ki imajo v sestavi vagona za prevoz oseb na invalidskih vozičkih, so v voznih redih posebej označeni.

Zakonska podlaga za pomorski promet:

- Na področju pomorstva je bilo zagotovljeno varnostnim zahtevam za osebe z zmanjšano mobilnostjo na potniških ladjah in hitrih potniških plovilih urejeno v skladu z Direktivo Sveta št. 98/18/ES z dne 17. marca 1998 o varnostnih predpisih in standardih za

potniške ladje, zadnjič spremenjeno z Direktivo Komisije 2003/75/ES z dne 29. julija 2003 (v nadaljnjem besedilu: v nadaljnjem besedilu: Direktiva 98/18).

- Pravilnik o potniških ladjah (Uradni list RS, št. 92/06 in 80/09; v nadaljnjem besedilu: pravilnik) v slovenski pravni red prenaša Direktivo 98/18 in za potniške ladje predpisuje varnostne zahteve za osebe z zmanjšano mobilnostjo, vključno s starejšimi osebami, invalidi, osebami s prizadetimi čutili in uporabniki invalidskih vozičkov, nosečnicami in osebami, ki spremljajo majhne otroke.
- V skladu s 6. členom Direktive 98/18 in 9. členom pravilnika je bil pripravljen nacionalni akcijski načrt in Uprava Republike Slovenije za pomorstvo letno seznanja Komisijo z opravljenimi inšpekcijskimi pregledi.
- V letu 2010 je pomorska inšpekcija z vidika izvajanja Direktive 98/18/ES s spremembami opravila dva inšpekcijska pregleda slovenskih potniških ladij. Obe ladji v okviru svojih tehničnih zmogljivosti ustrezata merilom za prevoz oseb z zmanjšano mobilnostjo.

Cestno, javni potniški promet:

- Zagotavljanje dostopnosti do vseh krajev v Sloveniji z javnim prevozom vsak dan v tednu oziroma invalidom, ki ne morejo voziti lastnega vozila, zagotavljati določeno število ustrezno cenejših prevozov.
- Prilagajanje avtobusov mestnega prometa oziroma linijskih avtobusov in vlakov za gibalno in senzorno ovirane invalide glede na Direktivo Evropske unije št. 2001/85, ki določa tehnične zahteve za prilagojene mestne in primestne avtobuse.
- To področje je urejeno v 16. člen Zakona o izenačevanju možnosti invalidov (Uradni list RS, št. 94/10), ki med drugim zavezuje izvajalca gospodarske javne službe, da na ustrezn način zagotovi prevoz za tovrstne osebe. Prilagoditev sistema je določena v obdobju največ 10 let v cestnem prometu oz. 15 let v železniškem prometu oz. do 11.12.2020 oz. 2025.

Zakonska podlaga za vozila invalidov:

- Pravilnik o ugotavljanju skladnosti vozil (Uradni list RS, št. 105/09 in 9/10) je za kategorijo vozil M1 določena oblika nadgradnje "SH - vozilo za invalidski voziček";
- 7. in 8. členu Zakon o letni dajatvi za uporabo vozil v cestnem prometu (Uradni list RS, št. 57/08) je določena oprostitvev plačila letne dajatve za vozila za prevoz invalidov.;
- v pripravi je predlog sprememb Zakona o letni dajatvi za uporabo vozil v cestnem prometu, ki bo med drugim predlagal tudi ukinitvev pogojev, ki se nanašajo na tehnične značilnosti vozil, za uveljavitev oprostitvev plačila letne dajatve za vozila za prevoz invalidov. Predlog je zaradi obsega vseh potrebnih sprememb zakona še vedno v oblikovanju.
- predlog podzakonskega akta Zakona o motornih vozilih predvideva določitev pogojev za vozilo prirejeno za uporabo invalidni oseb.

V.) Ministrstvo za kulturo

MK je v letu 2010 organiziral posvet z naslovom »Za boljše življenje in brez ovir«, ki je potekal v sodelovanju z Ministrstvom za okolje in prostor. MK je predstavilo prizadevanja za izboljšanje dostopnosti muzejev in informacij o zbirkah premične kulturne dediščine invalidom. V letu 2010 je Mestni muzej Ljubljana del svoje stalne razstave, postavljene v Turjaški palači, prilagodil potrebam slepih in slabovidnih. Projekt je bil del progama Ljubljana – svetovna prestolnica knjige 2010. V letu 2010 sicer ni bilo večjih premikov na področju dostopnosti muzejev za invalide, kljub temu pa so nekateri muzeji poiskali tudi parcialne in začasne možnosti za omogočanje vsaj delnega fizičnega dostopa do razstav (nameščanje držal za roke, postavljanje začasnih klančin in prilagajanje pritličnih prostorov). Pokrajinski arhiv Nova Gorica je v letu 2010 postavil poseben podest, ki omogoča invalidom na invalidskih vozičkih dostop do poslovnega prostora arhiva. V okviru »Javnega razpisa za izbor kulturnih projektov za razširjanje programskih vsebin, namenjenih senzorno oviranim v njim prilagojenih tehnikah, ter za razvoj tehnične infrastrukture, namenjene senzorno oviranim, ki jih bo v letu 2010 financirala

Republika Slovenija iz proračuna, namenjenega za kulturo« (v nadaljnjem besedilu: v nadaljnjem besedilu: javni razpis za senzorno ovirane) so sofinancirali 8 kulturnih projektov Zveze društev gluhih in naglušnih Slovenije ter Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije nacionalnega pomena v skupni višini 182.566,00 EUR, od tega so skupno 58.824,60 EUR namenili za sofinanciranje obnove in posodobitve infrastrukture ter informacijsko – komunikacijske opreme za potrebe delovanja Knjižnice za slepe pri Zvezi društev slepih in slabovidnih Slovenije in snemalnega studia Zveze društev gluhih in naglušnih Slovenije (za več podatkov glej Prilogo 2). Radiotelevizija Slovenije je tudi v letu 2010 v okviru svojega letnega programskega načrta zagotavljala produkcijo programskih vsebin, ki so namenjene slepim, gluhim in gluhonemim v njim prilagojenih tehnikah. V letu 2010 je MK v knjižni obliki in na zgoščenki izdalo ekspertizo o stanju slovenskega znakovnega jezika, poleg tega pa je sofinanciralo kulturni projekt Zveze društev gluhih in naglušnih Slovenije z naslovom »Znanje v znakovnem jeziku, ključ do vključujoče družbe« v višini 12.655,18 EUR (za več informacij glej daljšo različico Poročila Ministrstva za kulturo o uresničevanju Akcijskega programa za invalide za leto 2010). Čeprav prizadevanja za standardizacijo in promocijo slovenskega znakovnega jezika potekajo v obliki strokovnih razprav že več let, pa konkretni rezultati tega dela še niso vidni. V letu 2010 pa se je zaključil tudi mednarodni projekt Znakovna knjižnica, v okviru katerega so predstavili tri knjige slovenskih avtorjev v slovenskem znakovnem jeziku. MK je v letu 2010 v okviru javnega razpisa za senzorno ovirane sofinancirala kulturni projekt Zveze društev gluhih in naglušnih Slovenije z naslovom »Spletna TV« v skupni višini 14.535,00 EUR, pri katerem gre za spletni portal, prilagojen potrebam gluhih in naglušnih. INDOK Center Direktorata za kulturno dediščino na MK je v letu 2010 nadaljeval z delom na digitalizaciji registra nepremične kulturne dediščine in z njim povezanih dokumentov na spletu, kar je povečalo dostop do informacij o slovenski kulturni dediščini tudi za gibalno in senzorno ovirane osebe.

VI.) Inštitut RS za socialno varstvo

IRSSV je v letu 2010 v okviru svojega rednega letnega načrta izvedel nalogo, Zagotavljanje dostopnosti grajenega okolja za invalide: perspektiva odločevalcev. Izvedel je evalvacijo državne skrbi po posameznih resorjih na področju dostopa grajenega okolja za invalide. V besedilu je inštitut predstavili zakonodajni okvir zagotavljanja dostopnosti grajenega okolja za invalide v Sloveniji, se osredotočili na oceno prizadevanj države na tem področju, pri tem pa oceno položaja v Sloveniji postavlja tudi v mednarodno primerjalno perspektivo (v tem kontekstu so izpostavili pilotno študijo »ESSL Social Index«, ki jo je izvedla avstrijska ESSL fundacija, in njene ključne ugotovitve). Pomemben del naloge se nanaša na implementacijo zakonodaje s področja zagotavljanja dostopnosti in strateških dokumentov, ki urejajo tudi področje dostopnosti (Akcijski program za invalide 2007–2013, Konvencijo OZN o pravicah invalidov in Nacionalne usmeritve za izboljšanje dostopnosti grajenega okolja, informacij in komunikacij za invalide).

V nalogi je bila predstavljena tudi uporabniška perspektiva in nekaj relevantnih ugotovitev raziskave z naslovom »Ukrepi za uresničevanje pravic invalidov do dostopa brez ovir (2008 – 2010)«, ki sta jo v letu 2008 izvedla Urbanistični inštitut RS in Inštitut RS za socialno varstvo. V okviru te raziskave je Urbanistični inštitut RS vzpostavljala spletni vodič, ki bo ponujal informacije o dostopnosti objektov v javni rabi za invalide.

Ocena uresničevanja tretjega cilja:

Dostopnost je eden izmed temeljnih pogojev za samostojno življenje invalidov, zato je za doseganje tega cilja v API kar 19 različnih ukrepov. Tudi poročilo o njihovem uresničevanju je obsežno in odraža odgovornost države. Nekateri ukrepi so takšni, da jih je bilo mogoče uresničiti s sprejetjem predpisa, drugi so trajna programska naloga (npr. zagotavljanje dostopnosti javnih površin in javnih objektov). Invalidi pa opozarjajo, da pogrešajo prilagojena vozila v medkrajevem prometu ali zagotovljeno financiranje prevoza s prilagojenimi vozili za invalide, ki živijo v predelih, kjer ni mestnega prometa. Opominjajo tudi, da mnogo javnih prostorov še vedno ni dostopno invalidom.

4. CILJ: na podlagi enakih možnosti in brez diskriminacije zagotavljati vključujoč izobraževalni sistem na vseh ravneh in vseživljenjsko učenje

Konvencija o pravicah invalidov v 27. členu »priznava invalidom pravico do izobraževanja. Za uresničevanje te pravice brez diskriminacije in na podlagi enakih možnosti države... zagotavljajo vključujoč izobraževalni sistem na vseh ravneh in vseživljenjsko učenje, usmerjeno v:

- a) polni razvoj človekovih zmožnosti, občutka dostojanstva in lastne vrednosti ter krepitev spoštovanja človekovih pravic, temeljnih svoboščin in človeške raznolikosti;
- b) največji mogoči razvoj osebnosti, nadarjenosti in ustvarjalnosti ter duševnih in telesnih sposobnosti invalidov;
- c) omogočanje učinkovitega sodelovanja invalidov v svobodni družbi«⁶.

Med dejavnostmi, ki so bile v Sloveniji v letu 2010 opravljene za uresničevanje četrtega cilja API, velja izpostaviti naslednje:

I.) Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve

ZIMI, v 11. členu določa, da se mora invalidom zagotavljati vključevanje v programe izobraževanja na vseh ravneh in vseživljenjsko učenje v okolju, v katerem živijo, kot to velja za druge državljane.

II.) Ministrstvo za šolstvo in šport (v nadaljnjem besedilu: MŠŠ)

MŠŠ v poročilu navaja, da v letu 2010 na področju vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami ni bilo zakonodajnih sprememb. Nadaljevala se je razprava in priprava zakonskih sprememb Zakona o usmerjanju otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami, ter v tej povezavi priprava Bele knjige o vzgoji in izobraževanju. V decembru 2010 je delo zaključila Konceptualna komisija za področje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami. Njena glavna naloga je bila priprava Analiza (evalvacija) področja vzgoje in izobraževanja od sprejetja Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, torej od leta 2010 dalje. S to vsebino je MŠŠ izdalo publikacijo, v sodelovanju s Pedagoškim inštitutom Slovenije.

Po podatkih MŠŠ se število otrok v rednih oblikah vzgoje in izobraževanja povečuje, tako je od celotne generacije, 162.902 učencev šoloobveznih otrok, ki je bila v šolskem letu 2009/10, kar 7.275 učencev s posebnimi potrebami obiskuje pouk v osnovnih šolah. Od tega jih je bilo 2.231 otrok vključenih v šole s prilagojenim programom in 998 otrok v zavode za vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami, kjer se izvajajo vzgojni in prilagojeni programi.

Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije se povečuje tudi število predšolskih otrok v prilagojenem programu za predšolske otroke z dodatno strokovno pomočjo, ki je bilo v šolskem letu 2009/10, 639 otrok, ter 218 otrok v prilagojenem programu, ki ga izvajajo posebni oddelki pri vrtcih, manjše pa je število otrok v prilagojenem programu za slepe, gluhe in gibalno ovirane predšolske otroke (le še 55 otrok), ki jih izvajajo zavodi za vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami.

Podatki kažejo, da je Slovenija primerljiva z večino držav članic EU, kjer je odstotek otrok med 4% do 6% šoloobvezne populacije, ter da se prepoznavnost in občutljivost družbe se za posamezne primanjkljaje povečuje.

V letu 2009 je MŠŠ pristopilo k predstavitvi Smernic za celostno obravnavo oseb z avtistično motnjo. V letu 2010 je bil zaključen Poskus v oddelkih prilagojenega programa za predšolske

⁶ Konvencija o pravicah invalidov, 27. člen, prvi odstavek

otroke z dodatno strokovno pomočjo, ki imajo avtistično motnjo. V okviru delovne skupine so bila izdelana Navodila za delo s to skupino otrok. Koncept dela je obravnavala Komisija za otroke s posebnimi potrebami, Komisija za vrtce in Splošni strokovni svet za vzgojo in izobraževanje.

O realizaciji posameznih ukrepov, ki jih načrtuje zakonodaja zaenkrat ni moč govoriti. Omenijo se lahko le temeljna področja, o katerih je v letu 2010 tekla razprava. Med njimi so tudi vsebine, ki jih nalaga API. Najpomembnejša je sistemska ureditev zgodnje obravnave najmlajših otrok s posebnimi potrebami. Ostale vsebine pa so:

- Oblikovanje strokovnih centrov za pomoč družini in otroku s posebnimi potrebami;
- Uvajanje svetovalnih storitev (tudi na domu otroka);
- Uvajanje zagovornikov otrokovih pravic;
- Ureditev mobilne službe;
- Opredelitev največje koristi otroka;
- Posebna opredelitev posebnega programa vzgoje in izobraževanja;
- Skrajšanje in sprememba vodenja postopka usmerjanja otrok s posebnimi potrebami;

V letu 2010 se je po sklepu MŠŠ dve letni pedagoški poskus, oziroma uvajanje pedagoške novosti, po katerem Zavod za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani, deluje kot strokovni center. Z načrtovanimi spremembami Zakona o financiranju vzgoje in izobraževanja bodo postavljene pravne podlage za oblikovanje strokovnih centrov, ki jih predvideva nova zakonodaja.

V okviru realizacije tekočih nalog se je kazalo veliko pomanjkanje rehabilitacijskih pedagogov za izvajanje dodatne strokovne pomoči za premagovanje primanjkljajev, ovir, oziroma motenj. Delovna mesta so sistemizirana, vendar ni bilo mogoče pridobiti ustreznega kadra. Posebej veliko je bilo pomanjkanje logopedov in tiflopedagogov. Potekala so dodatna izobraževana in usposabljanja pedagogov za področje posebnih potreb kot aktivnosti s Pedagoško fakulteto v Ljubljani, Mariboru in Kopru, ter obema Filozofskima fakultetama v Ljubljani in Mariboru.

III.) Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo

MVZT poroča, da je bila v letu 2010 z Uredbo o javnem financiranju visokošolskih in drugih zavodov od leta 2004 do leta 2010 dodana podlaga za financiranje dodatnih stroškov, povezanih z vključevanjem študentov s posebnimi potrebami. V okviru razvojnih nalog so bili tako sofinancirani specifični razvojni projekti s ciljem ustvariti pogoje za povečanje vključenosti študentov s posebnimi potrebami,

Pri vseh novogradnjah in rekonstrukcijah objektov študentskih domov, ki so v pristojnostih ministrstva, dosledno upoštevajo predpisane ukrepe za zagotovitev neoviranega dostopa, vstopa in uporabe objekta invalidom. Študentski domovi, ki so bili na novo zgrajeni in predani v uporabo v zadnjih letih, vsebujejo tudi za več kot 40 invalidov posebej prilagojenih bivalnih prostorov.

IV.) Ministrstvo za kulturo

V organizaciji pedagoške sekcije je v prostorih Mestnega muzeja Ljubljana potekal izobraževalni seminar o izhodiščih knjige z naslovom »Dostopen muzej – Smernice za dobro prakso«, ki je bil namenjen usposabljanju strokovnih delavcev v muzejih za delo z invalidi. Na področju likovne umetnosti so na MK sofinancirali Slikarsko šolo Chiaro scuro, ki v okviru neformalnega izobraževanja s posebno pozornostjo vključuje otroke s posebnimi potrebami.

Ocena uresničevanja četrtega cilja:

V uvodnem odstavku poročila o uresničevanju četrtega cilja je predstavljeno določilo Konvencije o pravicah invalidov, da države za »uresničevanje te pravice brez diskriminacije in na podlagi enakih možnosti zagotavljajo vključujoč izobraževalni sistem na vseh ravneh in vseživljenjsko

učenje»⁷. Slovenija ima dolgo tradicijo na področju izobraževanja otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami. Prav tako ima obsežno zakonodajo s tega področja, ki s spremembami iz leta 2000 spodbuja tudi vključevanje v redne oblike izobraževanja. V preteklem letu niso bile zagotovljene vse storitve. Upoštevana pa je bila dostopnost do izobraževalnih institucij.

5. CILJ: invalidom zagotavljati dostop do dela in zaposlitve brez diskriminacije v delovnem okolju, ki je invalidom odprto, vključujoče in dostopno

Konvencija o pravicah invalidov v 27. členu ureja področje dela in zaposlovanja. V prvem odstavku določa, da imajo invalidi pravico do dela enako kakor drugi, kar vključuje tudi »pravico do možnosti za preživljanje s svobodno izbranim ali sprejetim delom na trgu dela in v delovnem okolju, ki je odprto, vključujoče in dostopno invalidom«, nato pa v nadaljnjem besedilu: v istem členu konvencija zavezuje države, da sprejme ukrepe, »s katerimi med drugim:

- a) prepovedujejo diskriminacijo zaradi invalidnosti v zvezi z vsemi zadevami, ki se nanašajo na kakršno koli obliko zaposlitve, vključno s pogoji za iskanje, najemanje in zaposlovanje, ohranjanje zaposlitve, napredovanje ter varnimi in zdravimi delovnimi razmerami;
- b) varujejo pravico invalidov do pravičnih in ugodnih delovnih razmer enako kot za druge, tudi pravico do enakih možnosti in enakega plačila za enakovredno delo, do varnih in zdravih delovnih razmer, vključno z varstvom pred nadlegovanjem, ter do poprave krivic;
- c) zagotavljajo, da invalidi lahko uresničujejo svoje delavske in sindikalne pravice enako kot drugi;
- d) omogočajo invalidom učinkovit dostop do splošnih tehničnih programov in programov za poklicno usmerjanje, za iskanje zaposlitve ter poklicnega in nadaljnega usposabljanja;
- e) na trgu dela spodbujajo možnosti za zaposlovanje invalidov in njihovo napredovanje na delovnem mestu ter pomoč pri iskanju, pridobivanju, ohranjanju zaposlitve in ponovni zaposlitvi;
- f) spodbujajo možnosti za samozaposlitev, podjetništvo, razvoj socialnega podjetništva in ustanavljanje lastnih podjetij;
- g) zaposlujejo invalide v javnem sektorju;
- h) spodbujajo zaposlovanje invalidov v zasebnem sektorju z ustreznimi usmeritvami in ukrepi, ki lahko vključujejo spodbujevalne akcijske programe, spodbude in druge ukrepe;
- i) zagotavljajo primerne prilagoditve na delovnem mestu za invalide;
- j) omogočajo, da invalidi pridobivajo delovne izkušnje na odprtem trgu dela;
- k) spodbujajo programe poklicne in strokovne rehabilitacije invalidov ter programe za ohranjanje zaposlitve in vrnitev invalidov na delo«.

Med dejavnostmi, ki so bile v Sloveniji v letu 2010 opravljene za uresničevanje petega cilja API, velja izpostaviti naslednje:

I.) Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve

V letu 2010 je bilo v storitev vodenja, varstva in zaposlovanja pod posebnimi pogoji vključenih 3098 oseb – predvsem z motnjo v duševnem razvoju. S tem je bil dosežen tudi temeljni cilj iz Resolucije o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2006-2010, ki je določala naj bi bilo v to storitev vključenih vsaj 36% odraslih oseb s statusom po zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb.

Konec decembra 2010 je imelo v Sloveniji status invalidskega podjetja 156 podjetij in 26 zaposlitvenih centrov. Skupaj zaposlujejo 12.782 vseh zaposlenih, od tega je 5.622 zaposlenih invalidov, kar predstavlja dobrih 18,49 % vseh zaposlenih invalidov v Sloveniji.

⁷ Konvencija OZN o pravicah invalidov, 24. člen, prvi odstavek

INVALIDSKA PODJETJA IN ZAPOSLOTVENI CENTRI				
	Število vseh zaposlenih	Število zaposlenih invalidov	Delež invalidov	Delež inv. IP v skupnem št. zap. Inv
Januar	13.485	5.940	44,05	18,43
Februar	13.470	5.960	44,25	18,58
Marec	13.467	5.945	44,14	18,54
April	13.428	5.931	44,17	18,52
Maj	13.433	5.937	44,20	18,51
Junij	13.417	5.951	44,35	18,54
Julij	13.472	5.912	43,88	18,57
Avgust	13.336	5.866	43,99	18,51
September	13.192	5.782	43,83	18,38
Oktober	13.120	5.816	44,33	18,55
November	12.945	5.718	44,17	18,39
December	12.782	5.622	43,98	18,49

V Sloveniji je delovalo v letu 2010 povprečno 120.000 delodajalcev mesečno, ki so zaposlovali najmanj 1 delavca, kar predstavlja dobrih 2% več kot v predhodnem letu, zmanjšalo pa se je število zavezancev za kvoto in sicer je bilo takih delodajalcev na mesečnem nivoju v povprečju 5.200 (z vsaj 20 zaposlenimi), kar pomeni 2% manj kot leto pred tem.

Preglednica št. 1: Delodajalci in pri njih zaposleni invalidi v letu 2010

ŠTEVILO ZAPOSLENIH INVALIDOV				
	Število delodajalcev	Število vseh zaposlenih	Število zaposlenih invalidov	Delež invalidov
Januar	119.573	825.773	32.230	3,90
Februar	119.557	826.098	32.078	3,88
Marec	119.572	826.733	32.060	3,88
April	119.429	826.606	32.032	3,88
Maj	119.110	825.821	32.075	3,88
Junij	119.149	826.350	32.105	3,89
Julij	119.581	823.698	31.843	3,87
Avgust	120.154	822.426	31.683	3,85
September	120.893	823.727	31.461	3,82
Oktober	121.415	824.344	31.347	3,80
November	121.362	822.064	31.101	3,78
Decemeber	120.544	809.357	30.399	3,76

II.) Ministrstvo za kulturo

V letu 2010 je MK izvedel »Javni razpis za izbor kulturnih projektov za dvig zaposljivosti ranljivih družbenih skupin na področju kulture in podporo njihovi socialni vključenosti za leti 2010 - 2011 v okviru Evropskega socialnega sklada«, v okviru katerega so sofinancirali 7 kulturnih projektov invalidov v skupni vrednosti 616.114,67 EUR, ki so bili namenjeni izobraževanju, usposabljanju

in zaposlovanju pripadnikov različnih skupin invalidov na področju kulture (za več podatkov glej Prilogo 2). V zvezi z razpisom so izvedli tudi posebno delavnico za prijavitelje. Zgodovinski arhiv Celje je poročal, da je imel v letu 2010 zaposlene štiri invalide, od tega tri za nedoločen čas, enega pa preko javnih del. V Službi za kulturne raznolikosti in človekove pravice na MK so v letu 2010 zaposlili dva invalida, od tega enega na mestu svetovalca za invalidsko problematiko za nedoločen čas, drugega pa na mestu svetovalca za manjšinsko problematiko za določen čas.

III.) Ministrstvo za javno upravo

MJU se je za uresničitev vladnih sklepov tudi v letu 2010 povezalo z Zavodom Republike Slovenije za zaposlovanje, z Društvom študentov invalidov, s Centrom za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje iz Kamnika, Zavodom za usposabljanje invalidne mladine ter z Zavodom za slepe in slabovidne ter pridobilo sezname študentov in učencev, ki so končali šolanje in bi potrebovali zaposlitev kot pripravniki ali praktično usposabljanje. Seznane so posredovali kadrovskim službam vseh ministrstev in kadrovske službi generalnega sekretariata vlade, ki je zadolžena za vse vladne službe.

Na podlagi tega se je v obdobju od 1. 1. 2010 do 31. 12. 2010 (Priloga 4) v organih državne uprave zaposlilo 6 pripravnikov, od tega 2 diplomirana univerzitetna pravnik, 2 ekonomska tehnika, gimnazijski maturant ter poslovni tehnik. Še iz leta 2009 je pripravništvo v letu 2010 potekalo 3 invalidom, in sicer diplomiranemu univerzitetnemu pravniku, diplomiranemu ekonomistu in ekonomskemu tehniku. Po opravljenem pripravništvu so bili sprejeti v delovno razmerje za določen čas 4 invalidi, od tega 2 univerzitetna diplomirana pravnik, univerzitetni diplomirani zgodovinar in ekonomski tehnik. Univerzitetni diplomirani zgodovinar je bil po opravljenem pripravništvu najprej sprejet v delovno razmerje za določen čas, kasneje pa tudi za nedoločen čas. V Ministrstvu za šolstvo in šport je usposabljanje dijakinje s posebnimi potrebami (prekvalifikacija pomočnika peka in slaščičarja za administrativna dela) potekalo eno leto. Po zaključku njenega usposabljanja so jo zaposlili za nedoločen čas.

Praktično usposabljanje je bilo zagotovljeno 4 dijakom s posebnimi potrebami.

Generalštab Slovenske vojske je sporočil, da v Slovenski vojski zaradi specifične narave dela ne zaposlujejo invalidov, niti ne zagotavljajo praktičnega usposabljanja dijakov s posebnimi potrebami. Kandidati za zaposlitev v Slovenski vojski morajo izpolnjevati tudi posebne pogoje iz 88. člena Zakona o obrambi (Uradni list RS, št. 103-04 – uradno prečiščeno besedilo) med drugim tudi, da so telesno in duševno sposobni za opravljanje vojaške službe.

MOP kljub poizkusom ni uspelo najti ustreznega kandidata za delovno mesto »Koordinator V«, tako da v letu 2010 niso zaposlili nobenega pripravnika-invalida. Prav tako niso uspeli zagotoviti praktičnega usposabljanja za dijake. So pa na Inšpektoratu Republike Slovenije za okolje in prostor v letu 2010 izvajali program javnega dela z naslovom »Varstvo okolja«, v katerem je delo do 31.12.2010 opravljala brezposelna invalidna oseba (podatek ni zajet v preglednici, ker ne gre za pripravništvo v smislu sklepov vlade).

Tudi na Ministrstvu za finance niso našli možnosti za zaposlitev pripravnika – invalida. Razlog vidijo v neustrezni strukturi zaposljivih invalidov – pripravnikov.

Ministrstvo za zdravje je izpostavilo vrsto vprašanj, ki se nanašajo na načelo enakega obravnavanja. Menijo, da bi se razširitev pravice do zaposlitve invalida po opravljenem pripravništvu (ki se ne šteje v realizacijo kadrovskih načrtov), morala nanašati na vse invalide in ne le na tiste, ki so opravili pripravništvo v organih državne uprave.

Postopke pridržanega javnega naročila po določbah 19. člena Zakona o javnem naročanju so izvedli v Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve v višini 5.408,25 EUR.

Na dan 31.12.2010 je bilo v organih državne uprave zaposlenih 912 invalidov.

IV.) Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (v nadaljnjem besedilu: ZRSZ)

Ukrepi izvajanja ZRSZ v letu 2010:

- Dosledno izvajanje Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov:
ZRSZ je izvajal postopke za priznanje statusa invalida po Zakonu o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov in /ali uveljavitev pravice do zaposlitvene rehabilitacije v skladu z zakonom in podzakonskimi predpisi.
- Čimprejšnja vključitev brezposelnih invalidov v eno od aktivnih oblik obravnave, da se bo povečala zaposljivost in zviševala kakovost življenja:
ZRSZ je vključeval brezposelne invalide v aktivne oblike obravnave na podlagi zaposlitvenih načrtov – individualen pristop.
- Izboljšanje razmerja med številom brezposelnih invalidov in številom rehabilitacijskih svetovalcev na območnih službah ZRSZ:
Razmerje med številom brezposelnih invalidov in številom rehabilitacijskih svetovalcev se ni spremenilo, večina je opravljala še druge naloge s področja (aktivne politike) zaposlovanja.
- Zagotavljanje programov strokovnega izobraževanja za rehabilitacijske svetovalce, komisije ZRSZ:
Rehabilitacijski svetovalce in člane rehabilitacijskih komisij so se udeleževali strokovnih srečanj s področja zaposlitvene rehabilitacije, sodelovali so pri pripravi standardov znanj za delavce na področju zaposlitvene/poklicne rehabilitacije.
- Spodbujanje in podpora vključevanju invalidnih žensk na trg dela :
Vključevanje invalidov je potekalo na podlagi individualnih zaposlitvenih načrtov. Delež žensk je bil odvisen izključno od strukture vseh brezposelnih invalidov.
- Dopolnjevala se je mreža izvajalcev zaposlitvene rehabilitacije in socialne vključenosti, da bi vključitev omogočili vsem invalidom ne glede na kraj bivanja in vrsto ali stopnjo invalidnosti:
V letu 2010 je ZRSZ izvajal storitve zaposlitvene rehabilitacije v sodelovanju z razširjeno mrežo izvajalcev storitev zaposlitvene rehabilitacije(13,5 strokovnih timov do leta 2010 in 17 za obdobje 2010-2013)
- Vzpostavljali so jasna merila za obveznost vključevanja brezposelnih invalidov, ki prejemajo denarno nadomestilo ali denarno socialno pomoč v delo oziroma zaposlitev ali programe usposabljanja, izobraževanja ali zaposlovanja:
Merila za vključevanje brezposelnih invalidov so bila sestavni del splošnih meril za vključevanje vseh brezposelnih oseb.
- Spodbujali so zaposlovanje invalidov s težjo zaposlitveno oviranostjo na odprtem trgu dela, v zaposlitvenih centrih oziroma v invalidskih podjetjih:
Svetovali in posredovali so med potrebami delodajalcev (tudi invalidskih podjetij in zaposlitvenih centrov) in brezposelnih invalidov.
- Zagotavljali so podporo delodajalcem pri razvijanju poklicne kariere zaposlenega invalida:
Podpora delodajalcem je bila sestavni del spremljanja, ki ga izvajajo predvsem izvajalci storitev zaposlitvene rehabilitacije.

- Zagotavljali so podporo delodajalcem za zagotavljanje ustreznih tehničnih pripomočkov in prilagoditev delovnih mest za vse invalide:
Napotitve k izvajalcu zaposlitvene rehabilitacije.

V.) Univerzitetni rehabilitacijski inštitut - Soča

Z novo štiriletno pogodbo, ki velja od 1. marca 2010, je MDDSZ za dobrih 30% povečalo financiranje izvajanja zaposlitvene rehabilitacije. Še vedno pa so prisotne daljše čakalne dobe, zlasti v Pomurju. V letu 2010 so načrtovali vključitev 527 brezposelnih oseb v storitve zaposlitvene rehabilitacije, realiziranih pa je bilo 578 vključitev, kar je 9% nad načrtovanim številom. Zaradi zagotavljanja ustreznih pogojev za izvajanje večjega obsega storitev zaposlitvene rehabilitacije so v enoti Murska Sobota zagotovili dodatne prostorske kapacitete.

Obseg in realizacija obravnav za Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje ostajata že več let na podobni ravni, z rahlim trendom upadanja v letih 2009 in 2010, kljub temu, da so si na URI – Soča želeli, da bi tudi v okviru poklicne rehabilitacije lahko usposabljali za aktivno izobraževanje in delo več oseb. Obseg in realizacija pa sta odvisna izključno od obsega napotitev.

Novosti, vpeljane v Centru za poklicno rehabilitacijo:

- Uvajanje pristopa krepitev moči "Vrij Baan" v programe poklicne in zaposlitvene rehabilitacije.
- Uvedba kariernega svetovanja in vodenja na osnovi izidov projekta EduCor.e
- Poskusna uvedba "Foruma uporabnikov".
- Uvedba nove ocenjevalne metode za testiranje funkcije roke.
- Uvedba pristopa "Uporabnik predstavi svoj talent" s ciljem krepitev samopodobe.
- Skupina za samopomoč "OAZA" s ciljem učinkovitejšega spopadanja s problemi v delovnem in širšem socialnem okolju.
- Razvoj novih delovnih programov in delovnih vzorcev v okviru programa usposabljanja v delovnih kabinetih.
- Uvedba novih metod s področja umetnostne terapije
- Uvedba nove metodologije ocene delovnih kompetenc po vzoru ustanove BBRZ iz Avstrije.

Vzpostavitev podatkovnih baz za:

- evalvacijo učinkov rehabilitacijskega procesa in
- izhodov po zaključeni zaposlitveni rehabilitaciji,
- merjenje vpliva zaposlitvene rehabilitacije na kakovost življenja.

V letu 2010 so začeli spremljati nov kazalnik kakovosti na področju zaposlitvene rehabilitacije, in sicer merjenje vpliva zaposlitvene rehabilitacije na kakovost življenja in zaposljivost uporabnikov (Vprašalnik o kvaliteti življenja in zaposljivosti). Vprašalnik je bil razvit v okviru učne skupine EPR za merjenje izida v zaposlitveni rehabilitaciji.

Razvojni center za zaposlitveno rehabilitacijo je v letu 2010 uspešno izvedel 16 novih nalog v obliki dela delovnih skupin, ki so pripravile končna poročila za naročnika – MDDSZ – Direktorat za invalide. Pripravil je tudi šest seminarjev z novimi vsebinami:

- Strokovne teme iz programa dela razvojnega centra in predstavitev delovnih nalog Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve v letu 2010.
- Zaposlovanje invalidov v zaposlitvenih centrih 2004-2010.
- Svetovanje za strokovne delavce in rehabilitacijske komisije – 1. del.
- Uvajanje sistema kakovosti v zaposlitveno rehabilitacijo.
- Svetovanje za strokovne delavce in rehabilitacijske komisije – 2. del.
- Delo z delodajalci.

Vsa gradiva seminarjev so objavljena na spletni strani. Razvojni center se je vključeval v pet evropskih projektov ter izvedli študijski obisk EEA Grants – na Norveškem (19-25. september 2010), v katerega je vključili deset strokovnih delavcev, dva med njimi iz URI – Soča, osem je bilo predstavnikov ostalih izvajalcev zaposlitvene rehabilitacije in ZRSZ. Študijski obisk je bil namenjen spoznavanju norveškega sistema poklicne/zaposlitvene rehabilitacije oz njihovih programov na trgu dela.

Novosti, vpeljane v Razvojnem centru za zaposlitveno rehabilitacijo v letu 2010:

- Usklajevanje in koordinacija strokovnega razvoja – kako poteka zaposlitvena/poklicna rehabilitacija v državah članicah EU.
- Zaposlitvena rehabilitacija in delo z delodajalci – kaj delodajalci potrebujejo pri vključevanju invalidov in na ravni institucij, da bi lahko vključevali invalide na delovna mesta.
- Evalvacija programov socialne vključenosti – spremljanje trendov na populaciji uporabnikov 2009.
- Evalvacija zaposlitvene rehabilitacije – evalvacija poklicne rehabilitacije (napotna ustanova ZPIZ), evalvacija na ravni strokovnih delavcev ZRSZ
- Evalvacija zaposlitvenih centrov – spremljanje trendov na populaciji 2009 in na ravni poslovnih subjektov v 2009.
- Svetovalno delo – naloga, ki se osredotoča na stres in spoprijemanje s stresom ter zadovoljstvo pri delu. Študija je bila izdelana s petimi standardnimi testi, sodelovalo je 120 strokovnih delavcev. Rezultati kažejo na previsoko obremenjenost zaradi organizacijskih vzrokov sistemske narave ter na druge pomembne dejavnike v povezavi z naravo dela strokovnih delavcev v okviru zaposlitvene rehabilitacije.
- Izvajanje podpornega zaposlovanja in prilagoditev delovnih mest za invalide – spremljanje, kako se izvaja podporno zaposlovanje za ciljno populacijo oseb s pridobljeno odločbo o podporni zaposlitvi, po novi mreži izvajalcev, ki predvideva te storitve podpornega zaposlovanja od 1. marca 2010.
- Informacijski sistem na področju zaposlitvene rehabilitacije – priprava informacijske baze, ki bo nadgradila aplikacijo Zavoda za zaposlovanje, za izvajalce zaposlitvene rehabilitacije.
- Poklicna/zaposlitvena rehabilitacija oseb po nezgodni poškodbi glave – nova naloga, osredotočena na potrebe ciljne populacije in dograditev mreže na osnovi potreb, ki naj bi povezala vse podsisteme.
- Normativi na področju zaposlitvene rehabilitacije – pilotno preverjanje normativov za vse izvajalce, v skladu z novo mrežo izvajalcev 2010-2013
- Standardi storitev – delo na nadaljnji standardizaciji – novelacija dosedanjih standardov ter priprava priručnika za ocenjevanje z merili – Orientacijsko lestvico za oceno zaposlitvenih težav in ovir.
- Standardi storitev – uvajanje sistema kakovosti EQUASS za izvajalce zaposlitvene rehabilitacije (razen inštituta ostali izvajalci nimajo evropskega certifikata EQUASS) ter izpeljava postopka za pridobitev licence EQUASS za Slovenijo
- Storitve N – novelacija sistema ocenjevanja delovne učinkovitosti invalidov v delovnem procesu.
- Standardi usposabljanj in znanj za prilagoditve delovnih mest – priprava priporočil za prilagoditve delovnih mest za dvanajst ciljnih skupin ter primerov dobrih praks
- Informacijsko komunikacijske tehnologije za invalide v procesu zaposlitvene rehabilitacije namenjene dvema ciljnim skupinama – slepim in slabovidnim ter gluhim in naglušnim.

VI.) Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije (v nadaljnjem besedilu: Zavod)

Državni zbor Republike Slovenije je decembra, 2010 sprejel nov Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (v nadaljnjem besedilu: ZPIZ-2), ki je vseboval tudi nekatere določbe

za uresničevanje tega cilja API. Določbe niso stopile v veljavo, ker ZPIZ-2 ni pridobil dovolj podpore na referendumu.

V Zavodu so se v letu 2010 za uresničevanje API izvajale naslednje aktivnosti:

- Za uspešnejše doseganje poenotenja kriterijev pri ocenjevanju invalidnosti so bila v letu 2010 za izvedence Zavoda organizirana interna izobraževanja v obliki srečanj vodij služb za izvedenstvo s posameznimi invalidskimi komisijami I. stopnje. V letu 2010 so imeli izvedenci Zavoda strokovna srečanja s specialisti različnih specialnosti na katerih so se dogovorili o enotnem pogledu na posamezne strokovne probleme pri ocenjevanju invalidnosti in jih vnesli v Izvedensko prakso Zavoda.
- Izvedenci Zavoda so se dolžni udeleževati kongresov, simpozijev in seminarjev s svojega strokovnega področja, ter drugih področij pomembnih za delo izvedenskih organov doma in v tujini. V letu 2010 je potekala priprava na II. mednarodni kongres medicinskih izvedencev, ki je bil ponovno organiziran v Mariboru aprila 2011. Izvedenci Zavoda so na kongresih, izobraževanjih in srečanjih v Sloveniji in v tujini sodelovali tako aktivno kot pasivno. Vsa izobraževanja in sodelovanje izvedencev na različnih srečanjih, kongresih, simpozijih in seminarjih so bila namenjena predvsem poenotenju kriterijev pri ocenjevanju invalidnosti in vzdrževanju visokega strokovnega znanja izvedencev.
- V letu 2010 so izvedenci Zavoda poglobili sodelovanje z Evropskim združenjem zavarovalniške medicine - European association for doctors with involvement in Disability Assessment Medicine and Healthcare Cost-control (v nadaljnjem besedilu: EUMASS) tudi na področju izobraževanja izvedencev.
- 15. 4. 2010 je bila Ljubljani za strokovne delavce in izvedence Zavoda organizirana učna delavnica z naslovom Poklicna rehabilitacija in prilagoditev delovnih mest, 26. 5. 2010 pa je bilo prav tako v Ljubljani strokovno srečanje z izvajalci zaposlitvene rehabilitacije na temo poklicne rehabilitacije.
- V dosednji praksi poenotenje strokovnih meril pri ocenjevanju invalidnosti, ki jih uporabljajo izvedenci pri Zavodu ter Zavodu RS za zaposlovanje, ni možno zaradi različnosti postopkov in pravnih podlag ocenjevanja.
- Predstavnica Zavoda je kot članica delovne skupine Delodajalci in medinstitucionalno sodelovanje, na strokovnem seminarju za delodajalce v Mariboru 28. 10. 2010, sodelovala z referatom Vzpodbude delodajalcem za zaposlovanje oziroma ohranjanje zaposlitve delovnim invalidom po veljavnem zakonu.

Ocena uresničevanja petega cilja:

V API je peti cilj najobsežnejši, saj ima kar 23 ukrepov. Zato je tudi poročilo o njegovem uresničevanju med daljšimi. Analiza poročila pove, da so se po uvedbi ukrepov v letih 2005 in 2006 možnosti invalidov za zaposlovanje izboljšale in da so sprejete politike in ukrepi učinkoviti. Žal pa stopnja brezposelnosti invalidov ostaja še vedno visoka, njihov delež med dolgotrajno brezposelnimi visok, njihova izobrazba nižja od povprečne, itd. Splošna situacija stanja v svetu in posledično v državi brezposelnost še povečuje. V prihodnjih obdobjih bo potrebno vlagati še več energije v izboljšanje uresničevanja tega cilja. V letu 2011 bo MDDSZ pripravilo spremembe Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov.

6. CILJ: invalidom zagotavljati ustrezno življenjsko raven, finančno pomoč in socialno varnost

28. člen Konvencije o pravicah invalidov določa, da imajo invalidi in njihove družine »pravico do ustrezne življenjske ravni, kar vključuje ustrezno prehrano, oblačila in stanovanje, in do nenehnega izboljševanja življenjskih razmer«⁸. V ta namen morajo države sprejeti »ustrezne ukrepe za varovanje in spodbujanje uresničevanja te pravice brez diskriminacije zaradi invalidnosti«⁹.

Med dejavnostmi, ki so bile v Sloveniji v letu 2010 opravljene za uresničevanje šestega cilja API, velja izpostaviti naslednje:

I.) Ministrstvo za finance (v nadaljnjem besedilu: MF)

Uveden je bil ukrep poenotenja sistema državnih podpor in olajšav, namenjenih storitvam in denarnim prejemkom za pokrivanje dodatnih stroškov zaradi invalidnosti. Gre za sistemski ukrep, ki med drugim zahteva tudi povezovanje sistema državnih podpor s sistemom davčnih olajšav, ki pa bi moralo biti vodeno s strani resorja, ki je pristojen za sistem invalidskega varstva. Ukrepi s področja sistema davčnih, carinskih in drugih javnih prihodkov se namreč praviloma uporabljajo kot komplementarni oziroma kot podpora določenim drugim politikam, z namenom doseganja določenih ciljev, ki so v domeni teh drugih politik. Ker niso seznanjeni o morebitnih aktivnostih, ki bi vodile v uresničevanje navedenega ukrepa, o navedenem ne morejo poročati. Sicer pa v letu 2010 na področju davčnih in carinskih predpisov ni bilo vsebinskih sprememb, ki bi posegale na področje invalidske politike.

II.) Inštitut RS za socialno varstvo

IRSSV je za leto 2010 predstavil nalogo z naslovom Analiza državne skrbi za invalide. Analiza je bila s strani IRSSV naročniku (MDDSZ, Direktorat za invalide) posredovana ob koncu leta 2009, ta je gradivo posredoval Vladi RS. Nekatera ministrstva so zoper gradivo podala pripombe, usklajevanje in dopolnjevanje podatkov je tako potekalo še skozi celotno leto 2010. Nekatero pripombo so bile upoštevane že v letu 2010. Pripombe MF in MK bo IRSSV upošteval pri nadaljevanju naloge v letu 2011. Z naročnikom naloge je bilo namreč dogovorjeno, da do konca marca 2011 od državnih organov (proračunskih uporabnikov), ki so v letu 2009 posredovali podatke o višini sredstev za posamezne socialne transferje in pravice za invalide, pridobijo še proračunske postavke, iz katerih se posamezni socialni transferji in pravice financirajo. Na to se je tudi nanašala glavna pripomba MF. Prav tako bo IRSSV na pobudo MK obstoječim področjem pravic dodal še pravice invalidov na področju kulture.

V letu 2010 so s strani IRSSV potekale tudi nekatere javne predstavitve Analize državne skrbi za invalide strokovni javnosti, in sicer:

- 22. 4. 2010 je bila Analiza predstavljena reprezentativnim in drugim invalidskim organizacijam vključenim v NSIOS. Srečanje, kjer je bil v okviru javne razprave predstavljen tudi Zakon o osebni asistenci, je organiziral NSIOS.
- 18. 6. 2010 je bila Analiza predstavljena članom Sveta Vlade RS za invalide.

Ocena uresničevanja šestega cilja:

Uresničevanje šestega cilja ostaja, kljub temu, da je med krajšimi v API (ima samo sedem ukrepov), med najpomembnejšimi prednostnimi nalogami v celotnem mandatu Vlade RS 2008 - 2012. To pričakujejo tudi invalidi¹⁰. Uresničevanje cilja je izboljšati kakovost življenja in socialno

⁸ Konvencija o pravicah invalidov, 28. člen, prvi odstavek

⁹ Prav tam

¹⁰ Primer poslanice ob 25-letnici Zveze Sonček, vir: <http://www.soncek.org/index.htm>

varnost, ter v čim krajšem možnem času sprejeti Zakon o dolgotrajni oskrbi in zavarovanju za dolgotrajno oskrbo, Zakon o osebni asistenci invalidov, Zakon o socialnem vključevanju oseb z motnjo v duševnem razvoju in telesno invalidnostjo.

7. CILJ: invalidom zagotavljati učinkovito skrb za njihovo zdravje

Konvencija o pravicah invalidov v 25. členu določa, da »države pogodbenice priznavajo invalidom pravico do najvišjega dosegljivega zdravstvenega standarda brez diskriminacije zaradi invalidnosti. Države pogodbenice sprejmejo vse ustrezne ukrepe, da invalidom zagotavljajo dostop do zdravstvenih storitev, primernih njihovem spolu, vključno z zdravstveno rehabilitacijo. Države pogodbenice zlasti:

- a) invalidom zagotavljajo brezplačne ali cenovno dostopne zdravstvene storitve in programe v enakem obsegu, kakovosti in standardu kot drugim, tudi na področju spolnega in reproduktivnega zdravja, ter javne zdravstvene programe;
- b) invalidom zagotavljajo zdravstvene storitve, ki jih zaradi invalidnosti posebej potrebujejo, vključno z zgodnjim odkrivanjem in ustreznimi posegi, ter storitve za zmanjševanje in preprečevanje nadaljnje invalidnosti, tudi pri otrocih in starejših;
- c) zagotavljajo te zdravstvene storitve čim bližje skupnostim, v katerih invalidi živijo, tudi na podeželju;
- d) od zdravstvenih delavcev zahtevajo, da invalidom zagotavljajo enako kakovostno oskrbo kot drugim, tudi na podlagi svobodnega in zavestnega soglasja, na primer z ozaveščanjem o človekovih pravicah, dostojanstvu, samostojnosti in potrebah invalidov z usposabljanjem ter uvajanjem etičnih standardov v javno in zasebno zdravstvo;
- e) prepovejo diskriminacijo invalidov pri zdravstvenem zavarovanju, ki mora biti zagotovljeno pošteno in primerno, in življenjskem zavarovanju, če ga omogoča notranja zakonodaja;
- f) preprečujejo diskriminacijsko odrekanje zdravstvene oskrbe in zdravstvenih storitev ali hrane in tekočin zaradi invalidnosti«.

Med dejavnostmi, ki so bile v Sloveniji v letu 2010 opravljene za uresničevanje sedmega cilja API, velja izpostaviti naslednje:

I.) Ministrstvo za zdravje

V letu 2010 je delovna skupina pri MZ nadaljevala z oblikovanjem predloga Resolucije o nacionalnem programu duševnega zdravja. Program vsebinsko zajema promocijo duševnega zdravja, preventivo in obravnavo duševnih motenj in psihosocialno rehabilitacijo oseb s težavami v duševnem zdravju, in torej ne bo določal le zdravstveno področje (t.j. problem obravnavanja in zmanjšanja duševnih motenj), ampak pokriva cel spekter duševnega zdravja in različne upravne resorje, zato bo potrebno uskladiti delovanje več sektorjev in politik. Program je bil poslan v medresorsko usklajevanje in drugo javno obravnavo 6. aprila 2011. Pripombe, predloge in mnenja je lahko zainteresirana javnost poslala do 3. maja 2011. MZ bo predlog Resolucij o nacionalnem programu duševnega zdravja predložilo v obravnavo Vladi RS septembra 2011.

Z namenom ureditve problematike celostne obravnave otrok s posebnimi potrebami se je na MZ v letu 2010 večkrat sestala medresorska delovna skupina za pripravo predloga ureditve problematike otrok s posebnimi potrebami, v katero so imenovani predstavniki resornih ministrstev: MZ, MŠŠ in MDDSZ ter Skupnosti organizacij za usposabljanje oseb s posebnimi potrebami. Glavni nalogi te skupine sta: usklajevanje vsebine, ki pomembno vpliva na celostno obravnavo otrok s posebnimi potrebami, predvsem pri pripravi oz. pred spremembami predpisov; in medresorsko usklajevanje vseh politik, ki vplivajo na celostno obravnavo otrok s posebnimi potrebami. Člani omenjene medresorske skupine so sprejeli sklep, da se oblikuje posebna delovna skupina, ki bo obravnavala problematiko poklicnega svetovanja. Prav tako so

člani medresorske delovne skupine sprejeli sklep, da se oblikuje ožja delovna skupina, ki bo obravnavala problematiko zgodnje obravnave otrok z motnjami v razvoju.

Za ukrep "sistematično zbiranje podatkov o zdravstvenem stanju in potrebah invalidov in otrok s posebnimi potrebami" je poročilo pripravil Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: IVZ). IVZ se je vključeval v izvajanje API tako s svojo redno dejavnostjo na področju zdravstvene statistike, ki poleg zbiranja in analiz razpoložljivih podatkov o zdravju in zdravstvenem varstvu vključuje tudi kontinuirano delo na temeljnih metodoloških vprašanjih in entitetah zdravstvene statistike, s poudarkom na primerljivosti metodologije v okviru EU, kot tudi z vključevanjem v medresorske skupine in sodelovanjem v mednarodnih projektih, katerih namen je izboljšati položaj oseb z dolgotrajnimi zdravstvenimi težavami in zmanjšano zmožnostjo/invalidnostjo. Aktivnosti EU in mednarodni projekti, v katerih sodeluje IVZ, so: Evropska anketa o zdravju in zdravstvenem varstvu (EHIS), v kateri so zbrali odgovore tudi na nekatera posebna vprašanja povezana s statusom invalida; Zdrava leta življenja - sodelovanje v TF HE za razvoj novega kazalnika, ki kaže razmerje med pričakovanimi leti življenja in pričakovanimi leti zdravja oz. življenja brez omejitev običajnih aktivnosti zaradi zdravstvenih težav.

V letu 2010 bo IVZ v razvojem kazalnika Zdrava leta življenja predvidoma vključen v skupni ukrep (joint action EHLEIS), v zvezi s pripravami na uvajanje rednega zbiranja primerljivih podatkov o zmanjšani zmožnosti/invalidnosti v EU je sodeloval v novi skupini Eurostat-a za statistiko invalidnosti (TFDS).

II.) Univerzitetni rehabilitacijski inštitut – Soča

Na področju rehabilitacije so na URI – Soča v letu 2010 izvajali celovito rehabilitacijo za osebe z okvarami osrednjega in perifernega živčevja, z gibanjem povezanih telesnih zgradb in funkcij ter bolnikov s kronično bolečino in rakom. Pri tem so upoštevali vidike medicinske rehabilitacije, delovnih zmožnosti in zagotovitev ustreznih pripomočkov, kar omogoča tudi čim večjo samostojnost in zaposlitev invalidov.

- Izvajali so tudi naloge terciarnega nivoja na področju izobraževanja, raziskovanja, oblikovanja doktrine in uvajanja novih spoznanj na področju fizikalne in rehabilitacijske medicine ter usposabljanja in zaposlovanja invalidov.

V letu 2010 so vpeljali številne novosti v rehabilitaciji. Med njimi velja poudariti vpeljevanje ocenjevanja (v vseh enotah URI – Soča, kjer poteka klinično strokovno delo), robotike, predvsem robota za vadbo hoje, v rehabilitacijo, v klinično uporabo doma IRIS, redno izvajanje urodinamskih preiskav, razširjanje respiratorne rehabilitacije, nadaljnji razvoj telerehabilitacije, vpeljevanje novih prostočasnih, predvsem športnih dejavnosti ter novih načinov izdelave protez in ortoz, kar izboljšuje delo z rehabilitanti. V okviru celovite rehabilitacije je bilo zboljšano sodelovanje med posameznimi enotami Inštituta, predvsem med Klinikom za fizikalno medicino in rehabilitacijo in Rehabilitacijskim inženiringom, Klinikom za fizikalno medicino in rehabilitacijo in Centrom za ortotiko in protetiko ter Klinikom za fizikalno medicino in rehabilitacijo in Centrom za poklicno rehabilitacijo. Nadalje je bilo prestrukturiranje ambulantnih programov ter uvedba nove ambulante za rehabilitacijo ljudi s kronično nerakavo bolečino v kateri delo poteka timsko. Poskusno je bilo začeto tudi z ambulanto za športne poškodbe. Dodelani so kriterije za ambulantne preglede ter jih predstavili zdravnikom družinske medicine.

Spodbudno je, da vedno več zaposlenih dobiva mednarodno razpoznavnost, kar dokazujejo številna vabila na predavanja, vedno večje število zaposlenih, ki imajo aktivne vloge v različnih mednarodnih strokovnih organizacijah, ter vedno širši krog recenzentov.

V letu 2010 je bila pripravljena nova vizija strokovnega razvoja za obdobje 2011 – 2015. Ta bo osnova za strokovno delo v naslednjih petih letih. Predvidena je bila širitev treh ter vpeljavo

osmih novih programov, vpeljavo 13 novih diagnostičnih ter 33 novih terapevtskih metod, predvidena pa je tudi bogata in široka raziskovalna dejavnost, izobraževanje ter izdelava kariernega razvoja za posamezne zaposlene. Na vseh strokovnih področjih je glavni poudarek na interdisciplinarnosti.

Najpomembnejše vpeljane izboljšave na področju dela s pacienti, v okviru bolnišnične rehabilitacije v letu 2010, je bila uvedba enotnih, za posamezne cilje rehabilitacije specifičnih ocenjevalnih lestvic za odrasle in otroke:

- Ocenjevanje požiranja in hranjenja – uvedba novega inštrumenta za ocenjevanje motenj požiranja in hranjenja (Oddelek za rehabilitacijo otrok, Oddelek za rehabilitacijo po možganski kapi, Oddelek za rehabilitacijo pacientov po nezgodni možganski poškodbi, z multiplo sklerozo in drugimi nevrološkimi obolenji).
- ABC gibanja.
- Waterlow lestvica za oceno ran.
- Merjenje notranje moči uporabnikov, ki se uporabljajo za individualno načrtovanje programa zaposlitive rehabilitacije na ravni strokovnega tima.
- Merjenja vpliva zaposlitive rehabilitacije na kvaliteto življenja (pilotska uporaba vprašalnika v okviru sodelovanja v učni skupini Evropske platforme za rehabilitacije).
- Pripravljene so bile listine, s katerimi so dodatno izboljšali področje pacientovih pravic.
- Izboljšanje interdisciplinarnega dela med posameznimi enotami URI – Soča.

Poleg doslej vpeljanih in uporabljenih metod so v letu 2010 vpeljali tudi nekatere nove terapevtske metode:

- Strategije hranjenja pri otrocih z motnjo hranjenja in požiranja: prehod od hranjenja po steklenički do zrelega vzorca hranjenja.
- Kineziotaping.
- Vadba hoje na robotu (Lokomatu).
- Snoezelen – multisenzorna stimulacija v posebej prilagojenem prostoru.
- Inhibitorno mavčenje za izboljšanje gibljivosti v gležnju pri otrocih (usposabljanje organizirano v URI z lastnimi kadri).
- CIMT – omejitvena terapija za izboljšanje funkcije podperne roke pri otrocih in odraslih s hemiparezo – pri otrocih sistematiziranje 8 mesečnega programa; pri odraslih uvajanje programa na Oddelek po kapi in C oddelek).
- Računalniško opismenjevanje odraslih po amputaciji udov.
- Ocena bivalnih razmer in svetovanje na terenu.
- Nevroterapevtski pristop v programih DT na oddelku za rehabilitacijo po okvari hrbtenjače.
- Razširitev programa respiratorne rehabilitacije (in fizioterapije) na populacijo otrok v rehabilitaciji, povečanje obsega respiratorne rehabilitacije in v njenem okviru respiratorne fizioterapije za hospitalizirane in ambulantne paciente.
- Tele-rehabilitacija – vadba ravnotežja za osebe po CVI.
- Terapija z ogledalom za izboljšanje funkcije roke – nadgrajevanje metode (Oddelek po CVI).
- Zdravljenje spastičnosti z baklofensko črpalko pri otrocih.
- Uporaba naprave za vodenje računalnika z očmi v programu nadomestnega sporazumevanja.
- E-naročanje zdravil.
- UZ diagnostika mišično-skeletnega sistema usmerjena na bolnike po možganski kapi.
- Skupinska terapija za izboljšanje spomina pri bolnikih po preboleli možganski kapi.

Uvedli so devetnajst standardov zdravstvene nege in izdali deset novih zloženk:

- Navodilo za domačo uporabo električnega stimulatorja FEPA PO 10 R.
- Navodilo za domačo uporabo električnega stimulatorja HEMIFES.

- Navodilo za intermitentno čisto samokateterizacija – moški.
- Navodilo za intermitentno čisto samokateterizacija – ženske.
- Navodilo za odvzem urina po metodi čistega mokrenja
- Spodbujanje spirometrije.
- Threshold PEP – Pripomoček za trening dihalnih mišic.
- FLUTTER.
- ACAPELLA.
- Opis programa rehabilitacijske ocene.

Na oddelku za rehabilitacijo pacientov po nezgodni možganski poškodbi, z multiplo sklerozo in drugimi nevrološkimi obolenji ter na otroškem oddelku je enkrat tedensko v letu 2010 potekala terapija s psi.

V letu 2010 se je razširil obseg timskega dela v ambulanti za sklepne in obsklepne bolezni in okvare. Uvedena je bila subspecialistično ambulanto za kronično nerakavo bolečino, v kateri se obravnava predvsem osebe s hudimi funkcijskimi težavami bodisi na področju delazmožnosti kot tudi samostojnosti v aktivistih dnevnega življenja, posledično nastalimi zaradi kronične bolečine. S timsko obravnavo (zdravnik, psiholog, fizioterapevt, delovni terapevt) se natančneje oceni vse dejavnike, ki pri posamezniku s kronično bolečino vplivajo na končen funkcionalni izid in glede na to oceno se priporoči najprimernejše terapevtske ukrepe. Vzporedno z uvedbo nove subspecialistične ambulante za kronično nerakavo bolečino poteka tudi raziskovalno delo, ki je namenjeno predvsem izboljšanju kakovosti dela v klinični praksi (npr. preverjanje veljavnosti ocenjevalnih inštrumentov, spremljanje učinkovitosti izbranih terapevtskih postopkov).

III.) Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije (v nadaljnjem besedilu: ZZZS)

V letu 2010 je potrebno izpostaviti tiste aktivnosti, ki so pomenile neposredno širitev pravic oziroma povečanje dostopnosti za invalide. Koliko sredstev in na katerih področjih se je in bo izboljšala dostopnost do zdravstvenih programov in storitev sicer ni odvisno izključno od ZZZS, temveč od dogovorov med partnerji pri sklepanju splošnega dogovora in področnih dogovorov. V letu 2010 je bilo na podlagi splošnega dogovora med partnerji dogovorjeno, da se za nujne širitve programov oziroma uvajanje novih terapij pri zdravljenju nameni 17,444 milijona EUR-ov.

Skladno s 50. členom Pravil obveznega zdravstvenega zavarovanja (v nadaljnjem besedilu: v nadaljnjem besedilu: Pravila OZZ) ZZZS vsako leto sofinancira zavarovanim osebam z določenimi boleznimi/stanji udeležbo v skupinski ter njim prilagojeni rehabilitaciji, ki jo strokovno vodi ustrezna klinika, inštitut ali drug zdravstveni zavod. Udeleženci skupinske obnovitvene rehabilitacije, ki so pretežno invalidi, imajo zagotovljeno sofinanciranje fizioterapije in stroške bivanja.

Višina sredstev za sofinanciranje skupinske obnovitvene rehabilitacije je vsako leto določena v finančnem načrtu ZZZS, ki ga sprejme Skupščina ZZZS. V letu 2010 je bilo za ta namen namenjenih 3,325 milijonov EUR, in sicer za paraplegike, paralitike, za bolnike z multiplo sklerozo, bolnike z živčno mišičnimi obolenji, odrasle bolnike s cerebralno paralizo, otroke s cerebralno paralizo, bolnike z najtežjo obliko psoriaze, otroke z juvenilnim revmatoidnim artritisom, sladkorno boleznijo in fenilketonurijo ter otroke s celiakijo. Programe skupinske obnovitvene rehabilitacije izvajajo oziroma organizirajo združenja in društva bolnikov v sodelovanju s klinikami in inštituti.

Na podlagi izvedenega javnega razpisa je ZZZS z izbranimi organizatorji sklenil pogodbe o sofinanciranju programa skupinske obnovitvene rehabilitacije za leto 2010 in sicer:

- Društvo psoriatikov Slovenije,
- Združenje multiple skleroze Slovenije,
- Društvo distrofikov Slovenije,
- Društvo za pomoč otrokom s presnovnimi motnjami,

- Zveza paraplegikov Slovenije,
- Slovensko društvo za celiakijo,
- Zveza društev za cerebralno paralizo Slovenije,
- Društvo paralizikov Slovenije.

Na podlagi sprememb in dopolnitev Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (Uradni list RS št. 76/2008) je bil dne 14.7.2009 s predstavniki dobaviteljev sklenjen Dogovor o preskrbi z medicinskimi in tehničnimi pripomočki za obdobje 2009 – 2011 (v nadaljnjem besedilu: Dogovor o MTP) in izveden Javni razpis za izvajanje programov izdaje in izposoje medicinsko tehničnih pripomočkov zavarovanim osebam. Na podlagi sklepa o izbiri dobaviteljev, ki ga je sprejel Upravni odbor ZZZS dne 28.1.2010, so območne enote ZZZS z izbranimi dobavitelji (lekarne, specializirane prodajalne, optiki) sklenile pogodbe. Nove pogodbe so stopile v veljavo s 1.3.2010. S sklenitvijo novih pogodb je ZZZS na novo uredil pogodbeno razmerja in prvič so bile sklenjene pogodbe tudi z optiki.

Pogodbeni dobavitelji, ki so po 1.3.2010 izdajali in izposojali medicinsko tehnične pripomočke v breme obveznega zdravstvenega zavarovanja, so bili dolžni vsa izdajna mesta označiti s posebnimi novimi zelenimi nalepkami ZZZS »Pogodbeni dobavitelj medicinsko-tehničnih pripomočkov«, ki označujejo, da gre za dobavitelja MTP v breme obveznega zdravstvenega zavarovanja. Dobavitelji so prejeli nalepke s strani območne enote ZZZS ob podpisu pogodbe. Seznam pogodbenih dobaviteljev je objavljen na spletni strani ZZZS, in sicer ločeno za javne in zasebne lekarne, specializirane prodajalne in optike po sedežu območnih enot zavoda. Ločeno je objavljen tudi seznam izposojevalnic in vrst pripomočkov, ki jih izposojajo.

Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije je izdal obrazec »Naročilnica za medicinski pripomoček, očala, leče«. »Bela naročilnica« je namenjena predpisovanju pripomočkov, ko se ugotovi potreba po pripomočku, do katerega zavarovana oseba zaradi neizpolnjevanja medicinskih kriterijev ni upravičena v breme obveznega zdravstvenega zavarovanja oziroma ko gre za pripomoček, ki ni pravica iz obveznega zdravstvenega zavarovanja. Način naročanja Bele naročilnice in Navodilo o predpisovanju pripomočkov na belo naročilnico sta objavljena na spletni strani Inštituta za varovanje zdravja RS.

S 1.3.2010 so izposoje pripomočkov na območju celotne države začeli izvajati pogodbeni dobavitelji, izbrani na javnem razpisu.

Vsi pripomočki, ki so jih zavarovane osebe prejele v izposoji do vključno 28.2.2010, so postale s 1.3.2010 individualna last zavarovane osebe. Pripomočkov izposojenih do vključno 28.2.2010 se ne vrača starim izposojevalnicam, kakor se jih tudi ne vrača novim izposojevalnicam. Podlaga za takšno ureditev je v dopoljenem določilu 216. člena Pravil OZZ, ki so jo prinesle Spremembe in dopolnitve Pravil OZZ, objavljene v Uradnem listu RS št. 88/2009. Za prejete pripomočke v izposoji do 28.2.2010 pa bo ZZZS zagotavljal popravila in vzdrževanje, do izteka trajnostne dobe pripomočka.

Zavod od 1.3.2010 dalje na podlagi sklenjenih pogodb z optiki zagotavlja pripomočke skupine 19. Pripomočki za izboljšanje vida. 1.3.2010 so na področju zagotavljanja pripomočkov za izboljšanje vida nastopile tri pomembne spremembe, in sicer:

- V veljavo je stopil šifrant, ki je določen z novo skupino »19. Pripomočki za izboljšanje vida«.
- Optike, ki z ZZZS ne bodo imele sklenjene pogodbe na podlagi Javnega razpisa MTP 2010 za pripomočke iz skupine 19. Pripomočki za izboljšanje vida, teh ne bodo mogle izdajati v breme obveznega zdravstvenega zavarovanja.
- Zavarovane osebe ne bodo mogle uveljaviti povračil stroškov za očala in kontaktne leče predpisane po 1.3.2010.

S 1.3.2010 je v veljavo stopil nov šifrant skupine 19. Pripomočki za izboljšanje vida in medicinski kriteriji o upravičenosti do pripomočkov za vid iz naslova obveznega zdravstvenega zavarovanja. Pri tem so izhodišča oziroma določila Pravil OZZ, ki določajo pravico do pripomočkov za vid ostala nespremenjena. Namen spremembe je bil, da pogodbeni optika zagotavlja zavarovani osebi pravico do predpisanega pripomočka v okviru določenega cenovnega standarda, brez doplačil, v kolikor ima zavarovana oseba veljavno obvezno in dopolnilno zdravstveno zavarovanje. V kolikor zavarovana oseba zahteva, se ji lahko zagotovijo nadstandardni pripomočki, ob predhodno podpisani izjavi o doplačilu za nadstandard s strani zavarovane osebe. Zaradi enotnega razumevanja pojmov, ki se uporabljajo pri zagotavljanju pripomočkov za izboljšanje vida, podajamo dva posebna pojmovnika: eden se nanaša na bolezenska stanja, drugi pa na standarde pri očalih. Oboje je usklajeno z medicinsko in optično stroko. Podajamo pa tudi nekaj drugih pojasnil, ki omogočajo enotna ravnanja pri zagotavljanju pripomočkov za izboljšanje vida.

1. Bolezenska stanja, dioptrije, cilindri in seštevanje dioptrij in cilindrov:

- Presbiopija je starostna nepravovidnost (starostna slabovidnost), povečano izbočenje očesne leče pri gledanju na bližino.
- Slabovidnost je zmanjšana vidna ostrina ob polni korekciji. Vidna ostrina je v deležu izražena sposobnost vidne zaznave ob polni korekciji. Npr.: $V=1,0=100\%$ vidna ostrina; $V=0,3=30\%$ vidna ostrina ob polni korekciji.
- Dsph in Dcyl se pri indikacijah (medicinskih kriterijih) med seboj seštevajo v absolutnih številkah, pri vrstah MTP veljajo opisi.
- Pri daljnovidnosti in kratkovidnosti se sfera in cilindri seštevajo (-3,0 Dsph in -2,0 Dcyl je 5 v primeru +3,0 Dsph in +2,0 Dcyl je 5).
- Če sta parametra daljnovidnosti in kratkovidnosti izražena z različnima predznakoma, se napravi preračun (-3,0 Dsph in +2,0 Dcyl = - 1 Dsph in -2 Dcyl → je vsota dioptrij 3 in ne 5, v primeru +3,0 Dsph in -2,0 Dcyl = +1 Dsph in +2 Dcyl → je vsota 3 in ne 5).
- Pri astigmatizmu mixtus, ko je cilindar večji od sfere, se seštejeta sfera in cilindri z različnimi predznaki, vendar v preračunu, ki v seštevku da nižjo vrednost (+2,0 Dsph in -3,0 Dcyl = - 1 Dsph in +3 Dcyl → je vsota dioptrij 4 in ne 5).

2. Standardi pri očalih:

- Stanjšana stekla so cca 15% tanjša in cca 45% lažja v mineralnem ali organskem materialu.
- Antirefleksni nanos- zaščita pred bleščanjem, je zajeta v ceni stanjšanih očal.
- Nanos trdotnega sloja imajo vsa organska stekla.
- Fresnelova prizma je folija prizma, ki se lepi na steklo in ostaja dodatek.
- Dodatek za prizmo je prizma, ki se vgradi v steklo. V primeru upravičenosti je treba dodatek posebej predpisati na naročilnico. Pri vseh očalih s stanjšanimi stekli je dodatek za prizmo vključen v ceno stekla in se ne zaračunava posebej. Pri drugih steklih pa se dodatek za prizmo predpisuje in obračunava posebej.
- Specialna baza, decentracija, optimalizacija debeline ter redukcija premera se ne zaračunavajo posebej, ampak so vključene v ceno stanjšanih stekel.

V obveznem zdravstvenem zavarovanju je treba vedno izdati predpisani pripomoček, tako kot ga je s šifro in nazivom opredelil pooblaščen zdravnik. Izdaja drugega pripomočka, kot je predpisan na naročilnici, predstavlja kršitev 33. člena Dogovora o preskrbi z medicinsko tehničnimi pripomočki (v nadaljnjem besedilu: MTP) za obdobje 2009-2011. Posebej je potrebno poudariti, da je pravica zavarovanih oseb v primerih predpisa posamezne vrste MTP ali več vrst MTP, pravica do pripomočka, ne pa do vrednosti, ki je določena s cenovnim standardom za posamezno vrsto MTP oziroma seštevkom cenovnih standardov za več vrst MTP. V primeru predpisa očal za bližino in očal za daljavo je zato potrebno zavarovani osebi izdati očala za bližino in očala za daljavo, v primeru zahteve zavarovane osebe za izdajo očal z bifokalnimi stekli, pa te zagotoviti kot nadstandard ob izdaji očal za bližino ali očal za daljavo.

Pri pripomočku 2103031907 Očala s tanjšimi in lažjimi stekli za daljavo do 16 Dsph in vsi Dcyl (+in -), in 2103031917 Očala s tanjšimi in lažjimi stekli za bližino do 16 Dsph in vsi Dcyl (+in-), pomeni vsi »Dcyl (+in -)« tudi brez cilindra, oziroma je cilinder 0.

V obveznem zdravstvenem zavarovanju je treba vedno izdati predpisani pripomoček, tako kot ga je s šifro in nazivom opredelil pooblaščen zdravnik. Izdaja drugega pripomočka, kot je predpisan na naročilnici, predstavlja kršitev 33. člena Dogovora o preskrbi z MTP za obdobje 2009-2011. Posebej je potrebno poudariti, da je pravica zavarovanih oseb v primerih predpisa posamezne vrste MTP ali več vrst MTP, pravica do pripomočka, ne pa do vrednosti, ki je določena s cenovnim standardom za posamezno vrsto MTP oziroma seštevkom cenovnih standardov za več vrst MTP. V primeru predpisa očal za bližino in očal za daljavo je zato potrebno zavarovani osebi izdati očala za bližino in očala za daljavo, v primeru zahteve zavarovane osebe za izdajo očal z bifokalnimi stekli, pa te zagotoviti kot nadstandard ob izdaji očal za bližino ali očal za daljavo.

Pri pripomočku 2103031907 Očala s tanjšimi in lažjimi stekli za daljavo do 16 Dsph in vsi Dcyl (+in -), in 2103031917 Očala s tanjšimi in lažjimi stekli za bližino do 16 Dsph in vsi Dcyl (+in-), pomeni vsi »Dcyl (+in -)« tudi brez cilindra, oziroma je cilinder 0.

Naročilnice za pripomočke za vid so se do vključno 28.2.2010 izdajale s strani pooblaščenih zdravnikov v skladu s šifrantom skupine 15. Pripomočki za slepe in slabovidne. Optiki (ne glede ali gre za pogodbeno optiko ali ne) so obračunali pripomočke predpisane do vključno 28.2.2010 na način, ki velja do vključno 28.2.2010. Veljavnost naročilnice za predložitev optiki je 30 dni od izdaje.

Pomembna sprememba za zavarovane osebe je, da:

- Očala in kontaktne leče predpisane na zeleno naročilnico in izdane na dan 1.3.2010 in kasneje lahko uveljavljajo samo pri pogodbenih dobaviteljih - optikah.
- Zavod povrne stroškov za očala ali kontaktne leče predpisane na naročilnico na dan 1.3.2010 in kasneje ne izvaja, ne glede na to, ali ima posamezna optika z Zavodom sklenjeno pogodbo ali ne.
- Pogodbene optike izdana očala in kontaktne leče obračunavajo Zavodu v skladu s pogodbo in Navodilom o beleženju in obračunavanju zdravstvenih storitev.
- Pogodbene optike so dolžne zavarovani osebi ponuditi najprej pripomoček v okviru cenovnega standarda brez doplačil iz naslova nadstandarda.

Naročilnice za pripomočke za vid se od vključno 1.3.2010 dalje predpisuje in izdaja v skladu s šifrantom skupine 19. Pripomočki za izboljšanje vida in jih lahko obračunajo le optike izbrane na podlagi Javnega razpisa za MTP 2009, ki imajo z ZZZS sklenjeno pogodbo. Pri zagotavljanju pravic zavarovanih oseb do pripomočkov za izboljšanje vida, so dolžne pogodbene optike upoštevati določila sklenjenih pogodb in določila Dogovora o preskrbi z medicinskimi in tehničnimi pripomočki za obdobje 2009-2011 (Dogovor o MTP).

Posebej velja opozoriti na določila 33. člena Dogovora o MTP, da v primerih najtežjih kršitev pogodbenih obveznosti s strani dobavitelja ZZZS lahko odstopi od pogodbe z enomesečnim odpovednim rokom, s tem da dobavitelj ne more skleniti pogodbe z ZZZS najmanj 5 let od datuma prenehanja veljavnosti pogodbe. Najhujša kršitev je npr. če dobavitelj ponuja ali daje kakršnekoli materialne stimulacije izvajalcem zdravstvenih storitev ali osebam, ki sodelujejo v postopkih uveljavljanja pravic. ZZZS načrtuje izvajanje nadzora nad predpisovanjem in izdajo pripomočkov za izboljšanje vida.

Opozoriti velja še na določilo Dogovora o MTP, po katerem predstavlja najtežjo obliko kršitev obveznosti, če dobavitelj ponuja ali daje kakršnekoli materialne stimulacije izvajalcem storitev

ali osebam, ki sodelujejo v postopkih uveljavljanja pravice do MTP, ki so predmet pogodbe z ZZZS ali jih navaja k neutemeljenemu predpisovanju pripomočkov. ZZZS pričakuje, da ga bodo posamezni zdravstveni delavci o tem obveščali.

ZZZS je na spletni strani objavil spremembo šifrant trajnostnih dob medicinsko tehničnih pripomočkov in dopolnil strukturo šifrant medicinsko tehničnih pripomočkov za potrebe pogodbenih dobaviteljev. Spremembe so stopile v veljavo s 1.7.2010.

S spremembo se je uvedel izračun trajnostne dobe MTP v dnevih (ne več v mesecih, letih), upošteva se maksimalno količino pripomočkov, ki jih zavarovana oseba lahko prejme za obdobje in upoštevajo se leta starosti. S Pravili OZZ določena trajnostna doba (iztek trajnostne dobe) se izračuna ob prejemu pripomočka, upošteva se prejeta količina pripomočkov in starost osebe na datum prejema. On-line sistem ob ponovnem predpisu in izdaji pripomočka sporoča, kdaj izteče trajnostna doba predhodno prejetega pripomočka in javlja ustrezne napake.

Struktura šifrant medicinsko tehničnih pripomočkov je dopolnjena s podatki, za katere vrste MTP se posreduje podatek o interni šifri artikla.

Za vozičke, ki so jih zavarovane osebe prejele v izposojajo pred 1.3.2010, so v breme obveznega zdravstvenega zavarovanja zagotovljena popravila, zamenjave dotrajanih delov in vzdrževanje na podlagi Naročilnice za medicinsko tehnični pripomoček, ki jo izda osebni zdravnik, in potrjenega predračuna za popravila in vzdrževanja, tako kot za vse druge pripomočke, ki so osebna last zavarovane osebe. Predračun za popravilo ali vzdrževanje izda pooblaščen serviser, storitev pa izvede na podlagi predračuna, potrjenega s strani območne enote Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije.

Za koncentrator kisik, ventilator in CPAP se zagotavljajo popravila in vzdrževanje brez izdaje naročilnice in predhodne potrditve predračuna, v skladu z določili Pravil OZZ.

Če je voziček, ki je predmet izposoje postal iztrošen pred iztekom trajnostne dobe in ga je zavarovana oseba prejela pred 1.3.2010, bo pristojna območna enota Zavoda v postopku ugotovila, ali je zavarovana oseba prejela v izposojajo nov voziček in v tem primeru izdajo drugega vozička zavrnila. V primeru, da je zavarovana oseba v izposojajo prevzela voziček, ki je bil pred tem v uporabi pri drugi zavarovani osebi, pa bo območna enota Zavoda izdala posebno potrdilo, z enakimi podatki, kot so na naročilnici za MTP, in na podlagi katerega si bo zavarovana oseba pri pogodbenem dobavitelju lahko izposodila drug pripomoček.

V primeru koncentratorja kisika, CPAP ali ventilatorja izda pooblaščen serviser potrdilo o iztrošenosti pripomočka, v katerem se posebej opredeli, ali je zavarovana oseba ravnala s pripomočkom v skladu z navodili proizvajalca. V kolikor je oseba s pripomočkom skrbno ravnala, območna enota izda posebno potrdilo, na podlagi katerega si bo zavarovana oseba pri dobavitelju lahko izposodila drug pripomoček.

Navedeni režim velja za naslednje vrste MTP:

- 0504 Voziček na ročni pogon standardni,
- 0540 Voziček na ročni pogon za otroke standardni,
- 0606 Koncentrator kisika,
- 0607 Aparat za vzdrževanje stalnega pritiska v dihalnih poteh (CPAP),
- 0609 Ventilator-Aparat za umetno predihavanje pljuč.

V primeru, ko pooblaščen zdravnik zavarovani osebi predpiše pripomoček, ki je predmet izposoje in je za zagotovitev funkcionalne ustreznosti treba k temu pripomočku zagotoviti še dodatek, nastavitev ali prilagoditev, je dobavitelj to dolžan zagotoviti v okviru dnevnega najema in enkratnega pavšalnega zneska v skladu z 22. členom Dogovora o MTP. Dobavitelj je

dodatek, nastavitvev ali prilagoditev dolžan zagotoviti znotraj celotne trajnostne dobe pripomočka, torej tudi če tekom uporabe pripomočka pride do funkcionalnih in anatomskih sprememb pri zavarovani osebi in ji je zato treba pripomoček nadomestiti z drugim pripomočkom ali zagotoviti potreben dodatek, nastavitvev ali prilagoditev.

Upravni odbor ZZZS je na seji dne 16.6.2010 sprejel Sklep o spremembah in dopolnitvah šifranta, medicinskih kriterijev in cenovnih standardov medicinsko tehničnih pripomočkov, ki se predpisujejo na naročilnico v breme obveznega zdravstvenega zavarovanja. Spremembe in dopolnitve šifranta, medicinskih kriterijev in cenovnih standardov so stopile v veljavo 1.7.2010. Nanašajo se na naslednje vrste pripomočkov:

- v skupini 19.

Pripomočki za izboljšanje vida se iz šifranta, medicinskih kriterijev in cenovnih standardov črta pripomoček s šifro in nazivom 1928 teleskopska očala za bližino binokularna 10 do 20x povečava. Doda pa se 1948 Teleskopska očala za daljavo binokularna 4x, 6x, 8x in 10x povečava, 1949 Teleskopska očala za bližino monokularna 10x do 20x povečava, 1950 Teleskopska očala za bližino binokularna do 4x povečava serijsko izdelana in 1951 Temna očala s filtri in stranskimi ščitniki;

- v skupini 5.

Vozički in ostali pripomočki za gibanje stojo in sedenje se pri pripomočku 0545 dodatek stranska opora za trup spremeni medicinski kriterij tako, da je do tega dodatka lahko upravičena tudi zavarovana oseba, ki uporablja stolček za otroke z motorično prizadetostjo;

- v skupini 6.

Električni stimulatorji in ostali aparati se pri pripomočku 0615 prenosni aspirator spremeni medicinski kriterij tako, da je do tega pripomočka lahko upravičena tudi zavarovana oseba, ki potrebuje več kot (3) tri aspiracije dnevno, je vezana na invalidski voziček in ji prenosni aspirator zagotavlja samostojno gibanje.

Zavarovanim osebam so natančni podatki v zvezi s pravicami do posameznih vrst medicinsko tehničnih pripomočkov vključno s pogoji, ki jih mora izpolnjevati zavarovana oseba, pooblastili za predpis, postopkom uveljavljanja pravice in standardi, ki so določeni za posamezne vrste medicinsko tehničnih pripomočkov, dostopni na spletni strani ZZZS.

Ocena uresničevanja sedmega cilja:

»Države ... priznavajo invalidom pravico do najvišjega dosegljivega zdravstvenega standarda brez diskriminacije zaradi invalidnosti. Države ... sprejmejo vse ustrezne ukrepe, da invalidom zagotavljajo dostop do zdravstvenih storitev, primernih njihovem spolu, vključno z zdravstveno rehabilitacijo«¹¹. Ta dolžnost države je zapisana tudi v Resoluciji o nacionalnem planu zdravstvenega varstva 2008 - 2013 "Zadovoljni uporabniki in izvajalci zdravstvenih storitev" MZ, ZZZS in URI - Soča so v svojih pisnih gradivih poročali o uresničevanju vseh devetih ukrepov za izboljšanje dostopnosti do kakovostnih zdravstvenih programov in storitev za invalide. Kljub naštetim izvedenim aktivnostim, invalidi poudarjajo, da pogrešajo sistemski pristop k izvajanju zgodnje pomoči otrokom s posebnimi potrebami in njihovim družinam ter storitev za odrasle osebe s cerebralno paralizo.

¹¹ Konvencija OZN o pravicah invalidov, 25. člen, prvi odstavek

8. CILJ: invalidom zagotavljati vključenost v kulturne dejavnosti in sodelovanje na področju dostopnosti do kulturnih dobrin na enakopravni podlagi

Z uresničevanjem osmega cilja se želijo »oblikovati podlage za vodenje kulturne politike za področje polnega uresničevanja kulturnih pravic invalidov in zagotoviti enake možnosti za njihovo udeležbo v kulturnem življenju, ki se osredotočajo na dva pristopa:

- institut pozitivne diskriminacije ob upoštevanju posebnih potreb pri dostopu do kulturnih dobrin in
- institut vključevanja, s katerim se uresničuje skrb za enakopravno vključevanje invalidov v družbeno kulturno življenje«, kakor je zapisano v uvodu k temu cilju v Akcijskem programu. Smiselno enako je zapisana pravica do sodelovanja v kulturnem življenju tudi v 30. členu Konvencije o pravicah invalidov.

Med dejavnostmi, ki so bile v Sloveniji v letu 2010 opravljene za uresničevanje osmega cilja API, velja izpostaviti naslednje:

I.) Ministrstvo za kulturo

V letu 2010 je Direktorat za umetnost na MK sofinanciral nakup knjižničnega gradiva za 58 slovenskih splošnih knjižnic v skupni višini 3.000.000,00 EUR, med drugim tudi gradivo, ki je bilo prilagojeno potrebam oziroma razumevanju posameznih skupin invalidov (npr. zvočne knjige za slepe). Prav tako so sofinancirali programe posebnih nalog, ki so jih izvajale osrednje območne splošne knjižnice in ki vključujejo tudi dejavnosti za posebne skupine uporabnikov. V okviru Knjižnice Mirana Jarca v Novem mestu se je v letu 2010 izoblikoval Center za disleksijo z zbirko lažje berljivega knjižničnega gradiva, namenjenega dislektikom ter gluhim in naglušnim. Omeniti velja tudi na v letih 2009 – 2010 izvedeno študijo z naslovom »Vzpostavitev ustreznega statusa knjižnice za slepe in slabovidne v sistemu knjižnic«, ki jo je pripravila Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani. V okviru javnega razpisa za senzorno ovirane je MK sofinanciralo tudi knjige in časopise za slepe in slabovidne v Braillovi pisavi, v zvočnem zapisu in v povečanem tisku ter računalniški časopis RIKOSS ter tiskane in video časopise za gluhe in naglušne (za več podatkov glej Prilogo 2). V letu 2010 so iz rezervnih sredstev MK sofinancirali v višini 6.000,00 EUR tudi kulturni projekt Kulturnega in izobraževalnega društva gluhih Mavrica z naslovom »6. evropski festival kulture in umetnosti gluhih SALVIA 2010«, ki se je v času od 2.10. do 9.10.2010 odvijal v Ljubljani. Direktorat za umetnost na MK poroča, da so v letu 2010 na področju uprizoritvenih umetnosti podprli kulturni projekt gluhega igralca Damjana Šebjana, z naslovom »Abeceda« v višini 1.900 EUR. Na področju statusov društev v javnem interesu so do sedaj izdali 24 predhodnih soglasij k odločbam o podelitvi statusa v javnem interesu, ki jih je izdalo MDDSZ, MZ, MŠŠ, nekatera društva, pa tudi zavodi, pa so pridobili status v javnem interesu na področju kulture, ker opravljajo usposabljanja na področju kulture.

Ocena uresničevanja osmega cilja:

Poročilo o uresničevanju osmega cilja, ki ima enajst ukrepov, je v tem besedilu krajše, vendar je podrobno obrazloženo v prilogi 2: Prispevek MK k večji kakovosti življenja invalidov v letu 2010 in odraža odgovornost države za urejanje tega področja. »Države pogodbenice priznavajo invalidom pravico do sodelovanja v kulturnem življenju enako kot drugim in sprejmejo ustrezne ukrepe, s katerimi invalidom zagotavljajo dostop do:

- a) kulturnega gradiva v dostopnih oblikah;
- b) televizijskih programov, filmov, gledaliških predstav in drugih kulturnih dejavnosti v dostopnih oblikah;
- c) krajev, v katerih potekajo kulturne prireditve ali storitve, kot so gledališča, muzeji, kinematografi, knjižnice in turistične storitve, in po možnosti dostop do spomenikov in kulturnih spomenikov in krajev državnega pomena¹².

¹² Konvencija OZN o pravicah invalidov, 30. člen, prvi odstavek

Poročilo MK je prikaz pozitivnega uresničevanja osmega cilja. Poročilo je izčrpno in vsebinsko bogato.

9. CILJ: invalidom zagotavljati sodelovanje pri športnih in rekreativnih dejavnostih

»Države pogodbenice sprejmejo ustrezne ukrepe, s katerimi invalidom enako kot drugim omogočajo sodelovanje pri rekreacijskih, prostočasnih in športnih dejavnostih:

- a) za spodbujanje in uveljavljanje najširšega mogočega sodelovanja invalidov v športnih dejavnostih na vseh ravneh;
- b) za zagotovitev možnosti, da invalidi organizirajo, razvijajo in sodelujejo pri športnih in rekreacijskih dejavnostih za invalide in jim v ta namen enako kot drugim omogočajo ustrezno izobraževanje, vadbo in sredstva;
- c) da jim omogočajo dostop do krajev, na katerih potekajo športne, rekreacijske in turistične dejavnosti;
- d) da zagotavljajo invalidnim otrokom enako kot drugim sodelovanje pri igri, rekreaciji in prostočasnih in športnih dejavnostih, vključno z dejavnostmi v šolskem sistemu;
- e) da zagotavljajo invalidom dostop do storitev tistih, ki organizirajo rekreacijske, turistične, prostočasne in športne dejavnosti«¹³

Med dejavnostmi, ki so bile v Sloveniji v letu 2010 opravljene za uresničevanje devetega cilja API, velja izpostaviti naslednje:

I.) Univerzitetni rehabilitacijski inštitut – Soča

V primerjavi s prejšnjimi leti so bile v letu 2010 povečane možnosti športnih aktivnosti. V letu 2010 so potekale naslednje športno-gibalne aktivnosti:

- plavanje po programu Halliwick za otroke na rehabilitaciji,
- plavanje za odrasle z različnimi okvarami – individualno vodeno plavanje,
- rehabilitacijska rekreacija,
- namizni tenis za otroke,
- plesna ura za otroke na rehabilitaciji,
- ples na vozičkih – začeli so z uvajanjem plesa na vozičkih za paciente po okvari hrbtenjače.

II.) Zveza za šport invalidov Slovenije – Paraolimpijski komite (v nadaljnjem besedilu: ZŠIS - POK)

Leta 2010, 8. decembra 2010 je ZŠIS organizirala tradicionalno prireditev Invalid - Športnik leta 2010. Priznanja so podelili najboljši športniki in športniku ter najboljšim ženskim in moškim ekipam leta 2010. ZPIS – POK izvaja ali omogoča izvedbo okoli 30 državnih prvenstev in do 20 programov nastopov slovenskih športnikov invalidov na mednarodnih prvenstvih. V sistemu državnih prvenstev letno sodeluje preko 1100 udeležencev, mednarodnih prvenstev pa se udeleži okoli 130 reprezentantov letno.

Ocena uresničevanja devetega cilja:

Gibanje, igra in športne dejavnosti so za invalide pomembni, saj krepijo njihovo življenjsko moč, samopodobo in socialno vključenost. Šport je hkrati sredstvo za rehabilitacijo. Vsem tistim, ki jih šport še posebej zanima, je treba omogočiti tudi tekmovanje. Cilj je zagotavljanje takih ukrepov, da imajo invalidi pri športu in športni rekreaciji enake možnosti ter si s tem izboljšajo kakovost življenja. Šport in športna rekreacija morata postati sestavni del vsakega izobraževanja in rehabilitacije, je zapisano v uvodu k devetemu cilju API. Deveti cilj se uresničuje.

¹³ Konvencija OZN o pravicah invalidov, 30. člen, peti odstavek

10. CILJ: invalidom zagotavljati enakopravno udeležbo v verskem in duhovnem življenju njihovih skupnosti

Kazalci za ukrepe:

- trajna duhovna oskrba invalidov in
- posebno financiranje izdajanja verske in duhovne literature.

Ocena uresničevanja desetega cilja:

MDDSZ ni prejelo nobene informacije o uresničevanju tega cilja, zato v poročilu za leto 2010 ne more poročati o njegovem uresničevanju. Temu cilju bo v prihodnje potrebno nameniti poglobljeno pozornost ob pripravi poročil. Dostopnost do verskih vsebin s tolmačem in indukcijsko zanko je še vedno omejeno. Prav tako se še ne izdaja verska in duhovna literatura za senzorno ovirane invalide v njim prilagojeni tehniki.

11. CILJ: krepitev delovanja invalidskih organizacij

Ocena uresničevanja enajstega cilja:

Standardna pravila OZN za izenačevanje možnosti invalidov¹⁴ v 18. členu nedvoumno določajo zavezo državam, da »priznajo pravico organizacij invalidov, da predstavljajo invalide, ... priznavajo posvetovalno vlogo organizacij invalidov pri odločanju o invalidskih zadevah, ... vzpostavijo stalni dialog z organizacijami invalidov in zagotovijo njihovo sodelovanje pri oblikovanju vladne politike«. V Sloveniji imajo invalidske organizacije skoraj stoletno zgodovino. Kot prostovoljne in neprofitne organizacije, ki delujejo kot društva v javnem interesu in jih ustanovijo invalidi in drugi posamezniki, ne uresničujejo samo v Standardnih pravilih poudarjene vloge, temveč so tudi nepogrešljivi dopolnilni del javne službe na tem področju. Invalidske organizacije izvajajo posebne socialne programe in storitve, utemeljene na značilnostih posameznih invalidnosti in pravnem ali družbenem statusu invalidov. Poleg naštetih nalog opravljajo še vrsto drugih dejavnosti, ki prispevajo k polnovrednemu sodelovanju invalidov v družbenem življenju in jih namesto njih ne bi – in jih tudi ne bi mogel izvajati – nihče drug. Če upoštevamo, da je delež sredstev za denarne prejemke ali za plačilo storitev, ki so socialna pravica in se izplačujejo iz javnih sredstev, omejen, postaja poslanstvo invalidskih organizacij še toliko pomembnejše! MDDSZ je dosledno spoštovalo in upoštevalo vlogo invalidskih organizacij in se posvetovalo o vseh ključnih zadevah z reprezentativnimi organizacijami.

12. CILJ: odkrivanje in preprečevanje nasilja ter diskriminacije nad invalidi

Konvencija o pravicah invalidov jasno opredeljuje, kaj je diskriminacija zaradi invalidnosti: »pomeni vsako razlikovanje, izključevanje ali omejevanje zaradi invalidnosti z namenom ali posledico zmanjšanja ali izničitve enakopravnega priznavanja, uživanja ali uresničevanja vseh človekovih pravic in temeljnih svoboščin na političnem, gospodarskem, socialnem, kulturnem, civilnem ali drugem področju. Vključuje vse oblike diskriminacije, tudi odklonitev primerne prilagoditve«¹⁵. Preprečevanje diskriminacije in zagotavljanje enakih možnosti je, kakor je navedeno že v uvodu poročila, ena izmed prednostnih tem slovenskega predsedovanja Evropski uniji. Tudi zaradi tega je v resoluciji o položaju invalidov v Evropski uniji¹⁶ kar štirinajstkrat zapisana zahteva za odpravo in preprečevanje vseh oblik diskriminacije invalidov.

¹⁴ Resolucija št. 48/96

¹⁵ Konvencija OZN o pravicah invalidov, 2. člen

¹⁶ Resolucija Sveta Evropske unije in predstavnikov vlad držav članic, ki so se sestali v okviru Sveta

dne 17. marca 2008 o položaju invalidov v Evropski uniji, Uradni list EU, 2008/C75/01

Med dejavnostmi, ki so bile v Sloveniji v letu 2010 opravljene za uresničevanje dvanajstega cilja API, velja izpostaviti naslednje:

I.) Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve

ZIMI ureja področji enakih možnosti in nediskriminacije invalidov. ZIMI poleg Zakona o uresničevanju načela enakega obravnavanja in drugih predpisov s področja odpravljanja diskriminacije, ustvarja celovit in koherenten pravni okvir za celostno reševanje vseh ključnih problemov na področju diskriminacije in izenačevanja možnosti invalidov.

Ob tem velja posebej poudariti, da zakon nima namena urejati vsa področja in vse pravice invalidov. Za uresničevanje pravic invalidov veljajo najprej določbe drugih predpisov. Določbe tega zakona veljajo v primerih, ko pravice invalidov niso urejene v drugih predpisih.

ZIMI že v uvodnih določbah kot namen zakona določa preprečevanje in odpravljanje diskriminacije invalidov, ki temelji na invalidnosti, kot cilj pa za invalide ustvarjati enake možnosti na vseh področjih življenja. Načela ZIMI so predvsem spoštovanje in zagotavljanje človekovih pravic invalidov in njihovega dostojanstva, zagotavljanje enakih možnosti za invalide in njihova nediskriminacija ter spoštovanje in sprejemanje različnosti zaradi invalidnosti. ZIMI opredeljuje tudi posredno in neposredno diskriminacijo zlasti izpostavlja prepoved vsake diskriminacije zaradi invalidnosti v postopkih pred državnimi organi, organi državne in samoupravne lokalne skupnosti, izvajalci javnih pooblastil in izvajalci javne službe, pri dostopnosti do blaga in storitev, ki so na voljo javnosti, pri dostopnosti do uporabe objektov v javni rabi, pri dostopu do zdravstvenih storitev, pri dostopu do obveščенosti ter kulturnih dobrin in dostopu do vseh javnih prevozov ter informacij o javnih prevozihi v invalidom prilagojenih oblikah.

Poleg tega ZIMI določa enakopravno sodelovanje v postopkih za senzorno ovirane invalide, prepoveduje pisanje in izpostavljanje diskriminacijskih sporočil in simbolov, ki bi lahko povzročili spodbujanje diskriminacije zaradi invalidnosti, določa dostop do vključujočega izobraževanja, do izbire prebivališča.

ZIMI nalaga tudi Vladi RS in ministrstvom, da spodbujajo in ustvarjajo enake možnosti za invalide, ter preprečujejo diskriminacijo invalidov ter na svojih delovnih področjih uresničujejo cilje API.

Na področju odkrivanja in preprečevanja nasilja je temeljni dokument, ki je bil sprejet v letu 2010 Akcijski načrt za preprečevanje nasilja v družini 2010 – 2011 (v nadaljnjem besedilu: Akcijski načrt) kot operacionalizacija nacionalnega programa določa nosilce, konkretne naloge, roke za njihovo izvedbo, kazalce in predvidena finančna sredstva za realizacijo.

Akcijski načrt je namenjen odpravi telesnega kaznovanja otrok in ponižujočega ravnanja z njimi, prijavljanju in obravnavi nasilja v družini z učinkovitim medinstitucionalnim sodelovanjem pristojnih organov in dodatnim izobraževanjem strokovnih delavcev na področju nasilja. Vsebuje elemente različnih oblik pomoči osebam z izkušnjo nasilja, to je tako za žrtve kot tudi za povzročitelje. Pri tem je za namestitev posebnih ciljnih skupin potrebno prilagoditi varne hiše in krizne centre, zlasti gibalno ovirane in starejše, osebe s težavami v duševnem zdravju in osebe s posebnimi potrebami. Akcijski načrt predvideva tudi bolj sistematičen in reden pristop k izdelavi analiz s področja nasilja v družini.

Poudariti je še potrebno, da je bil na podlagi 10. člena Zakona o preprečevanju nasilja v družini v letu 2010 na Ministrstvu za notranje zadeve sprejet Pravilnik o sodelovanju policije z drugimi organi pri odkrivanju in preprečevanju nasilja v družini (Uradni list RS, št. 26/10).

V Akcijskem načrtu izrecno ni izpostavljena skupina invalidov in starejših, vendar je potrebno pri izvajanju celotnega Akcijskega načrta te dve skupini še toliko bolj upoštevati saj gre za posebno

ranljivi skupini.

Ocena uresničevanja dvanajstega cilja:

API v uvodu k dvanajstemu cilju izpostavlja, da so zaradi svoje posebne in različne invalidnosti, ki je posledica gibalnih, senzornih ali komunikacijskih okvar ali motenj v duševnem razvoju, invalidi še toliko bolj izpostavljeni različnim oblikam spolnega, psihičnega, verbalnega in fizičnega nasilja in oblikam nehumanega ali ponižujočega ravnanja, kaznovanja, mučenja, izkoriščanja ali zlorab. Slovenija je v letu 2010 kot nadgradnjo Zakonu o preprečevanju nasilja v družini sprejela Pravilnik o sodelovanju policije z drugimi organi pri odkrivanju in preprečevanju nasilja v družini in Akcijski načrt. Ukrepi, zapisani v dvanajstem cilju, do leta 2013 verjetno ne bodo v celoti uresničeni, in zato še naprej ostajajo temeljni cilj in ključna prednostna naloga API.

13. CILJ: staranje z invalidnostjo

Tudi ta zadnji cilj, je posledica prizadevanj za uresničevanje pravic, ki smo jih sprejeli leta 2008 z ratifikacijo Konvencije o pravicah invalidov, da ima država dolžnost ščititi, spodbujati, varovati pravice ter dostojanstvo invalidov, med katere štejemo tudi starejše in starajoče se invalide. 13. Cilj je bil sprejet na podlagi 14. in 20. pravila Standardnih pravil za izenačevanje možnosti invalidov Organizacije Združenih narodov (Rezolucija generalne skupščine OZN 48/96), Sporočila Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – »Položaj invalidnih oseb v razširjeni Evropski uniji: Evropski akcijski načrt 2006–2007« (KOM(2005) 604 končno. Slovenija skuša s sprejemanjem učinkovitih in ustreznih ukrepov omogočiti starejšim in starajočim se invalidom doseganje in ohranjanje največje mogoče samostojnosti in polne telesne, duševne, socialne in poklicne sposobnosti ter polno vključenost in sodelovanje na vseh področjih življenja. Potrebno je krepiti medsebojno pomoč in medgeneracijsko sodelovanje. Nujno je organizirati, krepiti in širiti celovite storitve rehabilitacije, področje zdravja, zaposlovanja, izobraževanja in socialnih služb.

I.) Ministrstvo za kulturo

MK je pri vseh kulturnih projektih invalidov, ki so bili sofinancirani v okviru javnih pozivov in javnih razpisov ter evropskih razpisov namenilo vsem starostnim skupinam invalidov, tudi starejšim. V novem Nacionalnem programu za kulturo, za obdobje 2012 – 2015 v katerem bo poleg ostalim starostnim skupinam, posebna pozornost namenjena tudi ljudem z multiplo ranljivostjo, med katere sodijo tudi starejši in starajoči se invalidi.

Ocena uresničevanja trinajstega cilja:

MDDSZ ni prejelo nobene ključne informacije o uresničevanju tega cilja, zato v poročilu za leto 2010 ne more poročati o njegovem uresničevanju. Zato bo v prihodnje potrebno nameniti poglobljeno pozornost ob pripravi poročila. Staranje z invalidnostjo je v tem času ena bolj perečih problematik, zavedati se je potrebno, da smo starajoče se prebivalstvo. ZDUS kritično izraža veliko zaskrbljenost, saj v 21 odgovorih javnih, strokovnih in vladnih institucij ni bilo ocene, o uresničevanju 13. cilja. V Sloveniji je 230.000 starejših in med njimi veliko število starejših z invalidnostjo, zato ZDUS smatra, da je neposredovanje ključnih informacij najbolj izrazit negativni in diskriminatoren odnos do starejših. Izpostavili so nekaj perečih nerešenih problemov starejših z invalidnostjo, kot je opredelitev formalnega invalidskega statusa, dostopnost do storitev za pomoč pri vsakodnevem življenju, menijo tudi, da bi bilo potrebno oceniti stopnjo informiranja starejših glede na telesno okvaro, ki jo imajo (vid, sluh, gibalna oviranost ipd).

POROČILO PREDSTAVNIKOV ZVEZE DRUŠTEV ZA CEREBRALNO PARALIZO SLOVENIJE - SONČEK

Zveza Sonček je nevladna in neprofitna organizacija zato je njen vpliv na doseganje zastavljenih ciljev relativno majhen. Vendar z opozarjanjem na še neuresničene cilje iz tega programa lahko doprinese k njihovim uresničitvam.

Delovanje organizacije za doseganje posameznih ciljev v letu 2010 je bilo sledeče:

1. CILJ: v družbi povečati ozaveščenost o invalidih, njihovem prispevku k razvoju družbe, pravicah, dostojanstvu in potrebah

Zveza Sonček je preko lastnih medijev (spletna stran z aktualnimi novicami, forumom, nastajajočim virtualnim centrom o cerebralni paralizi, zloženke na oglasnih tablah in panojih v zdravstvenih domovih in na poštah, elektronska pošta, facebook in informacijsko glasilo Sončnik) ter preko javnih medijev obveščala različne javnosti o svojem delovanju, poslanstvu, ciljih in vrednotah organizacije. Hkrati pa opozarjala na aktualne sistemske in konkretne probleme oseb z invalidnostjo.

Zveza pogreša večjo vlogo države pri ozaveščanju javnosti ter še vedno prevelik delež prispevkov v javnih medijih, ki invalide obravnavajo z vidika usmiljenosti.

2. CILJ: vsi invalidi imajo pravico, da enakovredno in brez diskriminacije izbirajo, kje in kako bodo živeli, in so polno vključeni v življenje skupnosti ter sodelujejo v njej

Zveza Sonček je zagotavljala bivanje in oskrbo 46 stanovalcem v 12 bivalnih enotah (stanovanjskih skupinah) v petih mestih v Sloveniji ter 8 samostojnim stanovalcem v prilagojenih stanovanjih.

Zveza pogreša zakonske možnosti za zagotavljanje oskrbe v neformalnih oblikah bivanja ter večje možnosti najema neprofitnih stanovanj primernih za uporabnike invalidskih vozičkov ali za bivanje večje skupine stanovalcev.

3. CILJ: invalidom zagotavljati dostopnost do grajenega okolja, prevoza, informacij in komunikacij

Zveza Sonček je zagotavljala prevoze uporabnikom invalidskih vozičkov predvsem na delovno mesto z 20 prilagojenimi vozili in prevoze za ostale programe Zveze in društev.

Zveza pogreša prilagojena vozila v medkrajevem prometu ali pa zagotovljeno financiranje prevoza s prilagojenimi vozili za invalide, ki živijo v predelih, kjer ni mestnega prometa.

Prav tako se zdi Zvezi nedopustno, da je še vedno mnogo javnih uradov oziroma prostorov predvsem socialnih, izobraževalnih in zdravstvenih zavodov, ki zaradi arhitektonskih ovir onemogočajo uporabnikom invalidskih vozičkov njihove storitve.

4. CILJ: na podlagi enakih možnosti in brez diskriminacije zagotavljati vključujoč izobraževalni sistem na vseh ravneh in vseživljenjsko učenje

Zveza Sonček je skupaj z drugimi izvajalci usposablja pomočnike invalidnih otrok, ki obiskujejo redne šole.

Zveza Sonček obžaluje, ker se v Sloveniji še vedno vztraja na ločenem šolskem sistemu, ki šolsko populacijo otrok izobražuje po različnih programih na različnih lokacijah, saj redne osnovne šole nimajo oddelkov z nižanim izobrazbenim standardom, ki bi omogočila otrokom z motnjami v duševnem razvoju obiskovati pouk v redni šoli. Tudi najtežje telesno in intelektualno ovirani otroci niso vključeni v šole in so največkrat vključeni v programe institucij, ki so lokacijsko izven rednih šol.

5. CILJ: invalidom zagotavljati dostop do dela in zaposlitve brez diskriminacije v delovnem okolju, ki je invalidom odprto, vključujoče in dostopno

Zveza Sonček je zagotavljala v 11 enotah varstveno delovnega centra zaposlitev, pod posebnimi pogoji 185 osebam z invalidnostmi ter v dveh invalidskih podjetjih redno zaposlitev 20 osebam z invalidnostjo.

Zveza Sonček pogreša zakonsko podlago za integrirano zaposlovanje oseb, ki so sedaj zaposlene pod posebnimi pogoji ter vštavanje njihove zaposlitve v kvotni sistem zaposlovanja.

7. CILJ: invalidom zagotavljati učinkovito skrb za njihovo zdravje

Zveza Sonček je izvajala program obnovitvene rehabilitacije za 400 otrok in 200 odraslih oseb s cerebralno paralizo. Prav tako izvaja šole za starše otrok s posebnimi potrebami. Pripravila je tudi predlog Zakona o zgodnji pomoči.

Zveza Sonček pogreša sistemski pristop k izvajanju zgodnje pomoči otrokom s posebnimi potrebami in njihovim družinam ter storitev za odrasle osebe s cerebralno paralizo.

8. CILJ: invalidom zagotavljati vključenost v kulturne dejavnosti in sodelovanje na področju dostopnosti do kulturnih dobrin na enakopravni podlagi

Zveza Sonček je omogočala delovanje različnih kulturno umetniških skupin, oseb z invalidnostmi. V ta namen je v Ljubljani namenila dvorano, ki omogoča kulturno in umetniško ustvarjanje tako osebam z kot brez invalidnosti.

9. CILJ: invalidom zagotavljati sodelovanje pri športnih in rekreativnih dejavnostih

Zveza Sonček je izvajala štiri izbirna tekmovanja za športnike s cerebralno paralizo ter je bila nosilka razvoja dvoranskega balinanja.

11. CILJ: krepitev delovanja invalidskih organizacij

Zveza Sonček je organizirala usposabljanja vodstev društev vključenih v zvezo za čim bolj učinkovito delovanje pri uresničevanju poslanstev društev in zveze.

12. CILJ: odkrivanje in preprečevanje nasilja ter diskriminacije nad invalidi

Zveza Sonček je permanentno izvajala izobraževalne programe za uporabnike svojih storitev in člane društev na temo zlorab invalidov.

POROČILO PREDSTAVNIKOV ZDRUŽENJE INVALIDOV – FORUM SLOVENIJE

V Združenju invalidov – Forumu Slovenije že od leta 1996 skrbi za ozaveščanje javnosti o invalidih in invalidnostih. Tako so v obdobju med letoma 2007 in vključno s polletjem 2011 uspešno uresničili ozaveščanje javnosti na naslednjih segmentih:

- Pred mikrofoni slovenskih lokalnih radijskih postaj so v tem obdobju izvedli približno 220 kontaktnih radijskih oddaj, kjer so slovenski invalidi spregovorili o invalidnostih in o invalidih na neposreden način. Vse oddaje so bile kontaktne in so omogočile dvosmerno informacijo s poslušalstvom. Vse oddaje so tudi posneli in jih hranijo v fonoteki združenja.
- V tem obdobju so izvedli tudi več okroglih miz in tiskovnih konferenc, ki so bile posvečene promociji invalidnosti in invalidov. Nekatere, pa so bile še posebej osredotočene na posamične probleme nekaterih vrst invalidov, kot recimo: omejevanje dostopa zdravil za osebe z MS, predstavitev redkih bolezni in iz njih izvirajočih invalidnosti (vsako leto 29.2.), Huntingtonove bolezni, ALS in praktično vseh še vseh vrst invalidnosti.

Izjemno število medijskih dogodkov je velikega pomena. Le-ti ponazarjajo predstavitev aktivnosti za invalide, kjer se dobesedno uresničuje slogan: Nič o invalidih, brez invalidov! V Združenju invalidov – Forumu Slovenije so opozorili da so aktivnosti društva, ki so namenjene vsej slovenski javnosti premalo izpostavljene.

Združenju invalidov – Forumu Slovenije želi uresničiti sanje slovenskih invalidov, da bi nastopili na nacionalnem radiu, vendar jim to do zdaj še ni uspelo.

Medijski dogodki Združenja invalidov – Foruma Slovenije služijo samo enemu cilju, to je ozaveščanju javnosti o invalidih, njihovem prispevku k razvoju družbe, pravic, dostojanstva in potreb, kaj je zapisano tudi v 1. cilju API.

POROČILO PREDSTAVNIKOV ZVEZE DRUŠTEV UPOKOJENCEV SLOVENIJE - ZDUS

Zveza društev upokojencev Slovenije je samopomočna organizacija upokojencev, ki združuje v 504 društvih in klubih 235.050 upokojencev, kar predstavlja 51% vseh upokojenih v Sloveniji. Ključni cilj Zveze je skrb za zdravje starejših v Sloveniji. Zato so se na lastno pobudo pridružili aktivnostim MDDZS za izboljšanje položaja invalidov v Sloveniji.

Ljudje, ki postanejo invalidni po upokojitvi, imajo pod določenimi pogoji pravico do invalidnine, prav tako do dodatka za pomoč in postrežbo. Žal pa teh pravic ne uživajo vsi. Nimajo je prav najbolj ogroženi, tisti, ki so bili pretežni del pokojninskega zavarovanja zavarovani za ožji obseg pravic. Upokojeni kmetje, ki so bili pretežni del skupnega obveznega zavarovanja zavarovani za širši obseg pravic lahko pod določenimi pogoji pridobijo pravico do invalidnine in pravico do dodatka za pomoč in postrežbo. Ne morejo pa teh pravic pridobiti uživalci pokojnin, priznanih po Zakonu o starostnem zavarovanju kmetov (Uradni list, SRS, št. 30/79 in 1/82) in ne upokojeni kmetje, ki so bili pretežni del skupnega obveznega zavarovanja zavarovani za ožji obseg pravic.

Upokojenci, ki so postali invalidni po upokojitvi, nimajo tudi nekaterih pravic, ki sicer pripadajo članom invalidskih organizacij, kot je pravica do uporabe parkirišč za invalide.

Posebno pomoč družbe potrebujejo predvsem bolniki po možganski kapi in bolniki s spominskimi motnjami ter njihovi svojci. Medtem, ko je problem prve skupine invalidov predvsem pravočasna rehabilitacija, mobilnost ter možnost zamenjave stanovanjskih enot za enote, primernejše invalidom, pa je problem spominskih motenj kompleksen, število tovrstnih invalidov narašča, v slovenski družbi pa se ga še niso lotili načrtno, z iskanjem različnih oblik pomoči svojcem ljudi s spominskimi motnjami.

Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (Starejše prebivalstvo v Sloveniji, 2010) vsak petdeseti starejši obiše splošno ambulanto zaradi možganske kapi. Zmerno oviranih pri dnevnih aktivnostih v starosti od 65 do 74 let je 46%, starejših 40%, zelo oviranih pa pri mlajši skupini starejših 15% in pri starejši 28% (Zdravje in zdravstveno varstvo v Sloveniji, Statistični urad, 2009). V raziskavi projekta Starejši za starejše je bilo ugotovljeno, da živi 28,2% starejših od 69 let višje od pritličja in da 71,6% teh, ki živijo višje od 1. nadstropja, nima dvigala (analiza rezultatov projekta v tisku, podatki na voljo na ZDUS). Za demenco trpi 10% vseh starejših od 65 let in polovica starejših od 85 let (A.Grad, O demenci).

V Zvezi društev upokojencev Slovenije se s problemi invalidnosti ukvarja 6 komisij:

- Komisija za socialna vprašanja,
- Zdravstvena komisija,
- Komisija za duševno zdravje,
- Komisija za bivanjsko politiko,
- Komisija za šport, rekreacijo in gibanje ter
- Komisija za informatiko.

V letu 2010 je ZDUS zastavili aktivnosti na področju 1., 2., 3., 4., 6., 7., 9., 12. in 13. cilja Akcijskega programa za invalide 2007 do 2013.

Na področju 1. cilja Akcijskega programa za invalide (v družbi povečati ozaveščenost o invalidih, njihovem prispevku k razvoju družbe, pravicah, dostojanstvu in potrebah) so o invalidski problematiki starejših razpravljali na Komisijah za zdravstvo, za duševno zdravje, za socialne zadeve in za bivanjski standard. Vsi zapisniki komisij so objavljeni na spletni strani www.zdus-zveza.si. Posebej aktivna je bila Komisija za duševno zdravje, ki je distribuirala priročnik RESje POTREBUJEMO/JO POMOČ, ki so ga članice komisije izdelale za pomoč dementnim in njihovim svojcem. O problematiki demence so predavale prostovoljkam in

koordinatoricam projekta medsebojne pomoči starejših Starejši za starejše in tudi članom društev upokojencev, ki niso vključeni v projekt. Z opozarjanjem na problematiko demence so nastopile na vrsti lokalnih radijskih postaj. Organizirale so okroglo mizo na 10. Festivalu za 3. življenjsko obdobje. Skupina je odprla tudi svetovalni telefon in spletno pošto, kjer svetujejo pomoči potrebnim.

Komisiji za socialne zadeve in za zdravstvo sta nekaj sej posvetili problematiki nastajanja Zakona o dolgotrajni oskrbi, ki prinaša določene rešitve za starejše invalide. Sprožili so pobudo za razširitev delovne skupine za invalide pri Komisiji za socialne zadeve ZDUS:

- Člani delovne skupine za invalide pri MDDZS so sodelovali na posvetu o zagovorništvu starejših v Državnem svetu.

Na področju 2. cilja akcijskega programa (vsi invalidi imajo pravico, da enakovredno in brez diskriminacije izbirajo, kje in kako bodo živeli in so polno vključeni v življenje skupnosti ter sodelujejo v njej) so:

- Na Komisiji za bivanjski standard so razpravljali o problematiki zamenjave stanovanj za ljudi z gibalnimi motnjami in o dostopnosti najemniških stanovanj za tiste z nizkimi dohodki.
- Apelirali so na Nepremičninski sklad ZPIZ-a naj spremeni kriterije za najrevnejše, ki morajo dobiti bodisi sklep občine ali pa pristanek potomcev, da bodo v primeru nezmožnosti plačevanja najemnine pokrili stroške. Problem je posebej pereč v Ljubljani, kjer se ne morejo dogovoriti, kdo bo naredil prvi korak, občina ali Nepremičninski sklad.
- Delovna skupina v programu AOBIS je v letu 2010 že tretje leto iskala sredstva za promocijo alternativnih bivalnih oblik za starejše, v katerim bi želeli olajšati gibalno oviranim iskanje primernih bivalnih enot.
- Na Komisiji za socialne zadeve so razpravljali o problematiki izolacije invalidnih starejših, ki živijo v višjih nadstropjih.
- Na Zdravstveni komisiji so se dogovorili, da bomo v parlamentu RS predstavili problematiko opuščanja preventivnih pregledov v patronažni dejavnosti, Ministru za zdravje in direktorju ZZS pa so predstavili pomanjkanje fizioterapije in delovne terapije na domu za zgodaj odpuščene bolnike po kapi, ki praviloma predolgo čakajo na institucionalno rehabilitacijo, ki je zato manj uspešna.

Na področju 3. cilja akcijskega programa (invalidom zagotavljati dostopnost do grajenega okolja, prevoza, informacij in komunikacij) so se skupaj z invalidi že tretje leto zmanj trudili, da bi dobili sredstva za IKT izobraževanje starejših in invalidov, ki terja njim prilagojene metode in strojno opremo. S pomanjkanjem dostopa do interneta zlasti starejši invalidi vsak dan bolj zaostajajo za modernimi informacijskimi tokovi. Z Ministrstvom za javno upravo so se dogovorili, da bomo s pomočjo ministrstva izobrazili na področju e-uprave 30 članov, ki bodo izobraževali naprej inštruktorje starejših v društvih, saj je internetni dostop do e-uprave za invalide mnogo bolj potreben kot za zdrave ljudi.

Na Komisiji za socialne zadeve so razpravljali o problematiki prevoza za starejše invalide. V reviji ZDUS-a ZDUS PLUS redno objavljajo spremembe zakonodaje, pomembne za invalide. V letu 2010 so organizirali tudi 16 okroglih miz po vsej Sloveniji, na katerih so starejšim prikazali spremembe, ki jih prinaša nova socialna zakonodaja tistim, ki prejemajo varstveni dodatek in kako namerava vlada rešiti problem dolgotrajne oskrbe.

Na področju 4. cilja akcijskega programa (na podlagi enakih možnosti in brez diskriminacije zagotavljati vključujoč izobraževalni sistem na vseh ravneh in vseživljenjsko učenje) so v številnih društvih upokojencev pripravili predavanja o skrbi za zdravje, o preprečevanju kapi, o zgodnjem odkrivanju demence, o življenju z dementnim bolnikom in o aktivnostih za ohranjanje spomina. Skupina RESje je izdala spletno publikacijo RESje POTREBUJEMO/JO POMOČ. Žal

ji ni uspelo zbrati dovolj sredstev, da bi knjižico izdala v knjižni obliki, ki je starejšim lažje dostopna.

Na področju 6. cilja (invalidom zagotavljati ustrezno življenjsko raven, finančno pomoč in socialno varnost) so v številnih nastopih v javnosti opozarjali na socialne stiske invalidnih starejših ljudi. V okviru projekta Starejši za starejše, ki ga izvajamo v 221 društvih v Sloveniji in v okviru katerega so v letih 2004 do 2010 vsaj enkrat obiskali že 107.177 starejših od 69 let, je 2.400 starejših prostovoljk in prostovoljcev v letu 2010 opravilo 59.714 obiskov in nudilo pomoč 21.879-krat. Število socialno ogroženih hitro raste, v stiski so zlasti tisti, ki zaradi invalidnost potrebujejo pomoč okolja. S stiskami družin raste tudi nasilje nad nemočnimi starejšimi. O stiskah posameznikov v okviru projekta opozarjamo centre za socialno delo in Karitas, pomagamo pa tudi Rdečemu križu raznašati pakete s hrano.

Na področju 7. cilja (invalidom zagotavljati učinkovito skrb za njihovo zdravje) so v letu 2010 navezali stike z društvom Spominčica, ki se ukvarja s problematiko demence. Svojcem dementnih so skušali pomagati z nasveti preko telefona in spletne strani. Lotili so se opozarjanja na kakovost življenja dementnih v domovih za starejše.

ZDUS se je vključila v mednarodno zvezo neformalnih negovalcev Eurocarers, kar nam omogoča, da dobivamo sproti mednarodne informacije na tem področju.

Na področju 9. cilja (invalidom zagotavljati sodelovanje pri športnih in rekreativnih dejavnostih) so v okviru Komisije za šport, rekreacijo in gibanje iskali možnosti dostopa do invalidnih starejših s programom za vzdrževanje telesne in psihične kondicije.

Na področju 12. cilja (odkrivanje in preprečevanje nasilja in diskriminacije nad invalidi) mo v letu 2010 v okviru projekta Starejši za starejše izvedli izobraževanje prostovoljk na področju prepoznavanja nasilja nad onemoglimi starejšimi. Prostovoljke o sumu nasilja obvestijo svojo koordinatorico v društvu, ta pa na možnost nasilja opozori patronažno medicinsko sestro in jo napoti k človeku, ki domnevno doživlja nasilje. Vključili so se v dva mednarodna projekta za preprečevanje nasilja, v okviru katerih nameravamo narediti strateški načrt nevladnih neprofitnih organizacij za preganjanje nasilja nad onemoglimi starejšimi.

Na področju 13. cilja (staranje z invalidnostjo) je ZDUS v letu 2010 posredoval program STARANJE Z INVALIDNOSTJO na sejah socialne komisije in vključil vsebino v razne programe s ciljem osveščanja starejših. Na posvetih je opozarjal na nerešene probleme starejših oseb, ki so iz različnih vzrokov postali invalidi. Poraja se neenakost pravic pri starejših, ki postanejo invalidi in invalidi s statusom invalida, ki postanejo starejši.

POROČILO STATISTIČNEGA URADA REPUBLIKE SLOVENIJE

Povzetek poročila Statističnega urada republike Slovenije o uresničevanju Akcijskega programa za invalide 2007–2013 v letu 2010

Pri uresničevanju ciljev v zvezi z invalidi za leto 2010, zastavljenih v zgoraj omenjenem programu, je na posreden način sodeloval tudi Statistični urad Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: SURS), in sicer:

SURS je tako kot prejšnja leta tudi leta 2010 izvedel nekatera statistična raziskovanja, ki so bila vsebinsko bolj ali manj povezana z invalidi oz. invalidnostjo, kot npr. podatke o uživalcih pravic iz pokojninskega in invalidskega naslova (ZPIZ), podatke o invalidskih podjetjih in delovnih invalidih, podatke o varovancih v varstveno-delovnih centrih, podatke o oskrbovancih v posebnih socialnovarstvenih zavodih ipd.. SURS je do omenjenih podatkov prišel s pomočjo lastno (samostojno) izvedenih raziskovanj ali pa je podatke pridobil od nosilcev uradnih evidenc. Vsi podatki so bili objavljeni v različnih publikacijah.

Sicer pa imajo vsa raziskovanja, ki jih izvaja SURS oz. zanj pridobi podatke od drugih nosilcev uradnih evidenc, zakonsko osnovo v »Letnem programu statističnih raziskovanj za 2010« (LPSR), ki je vsako leto ažuriran in objavljen v Uradnem listu, SURS sam ni neposredno sodeloval pri uresničevanju posameznih ciljev oz. ukrepov, določenih v Akcijskem programu za invalide 2007–2013, pač pa je različnim nosilcem teh nalog omogočil, da so imeli na voljo potrebne informacije in podatke pri vrednotenju narejenega v smeri uresničevanja zastavljenih ciljev v programu.

SURS redno objavlja rezultate vseh svojih raziskovanj navedenih v LPSR večinoma elektronsko, s kratkim komentarjem, medtem ko so podrobni podatki uporabnikom na voljo v spletni podatkovni bazi, (v nadaljnjem besedilu: SI-STAT) podatkovnem portalu. Podatke, povezane z invalidnostjo, se večinoma objavlja znotraj tematskega področja socialne zaščite in trga dela, na demografskem in socialnem področju.. SURS izdaja tudi posebne publikacije (brošure), ki podrobno prikazujejo oz. razčlenjujejo določene (aktualne) pojave, probleme ipd. (leta 2007 je izšla tovrstna publikacija namenjena invalidom in ostalim osebam s posebnimi potrebami; povezava na publikacijo je navedena v nadaljevanju).

Povezave, kjer so dostopni rezultati vseh raziskovanj:

<http://www.stat.si> (različne publikacije po področjih)

<http://www.stat.si/pxweb/Dialog/statfile2.asp> (SI-STAT podatkovni portal)

Vse objave: različne vrste publikacij, tiskane ali elektronske, in SI-STAT podatkovni portal, ki vključujejo podatke s področja invalidov oz. invalidnosti:

- Statistični letopis 2010

- Poglavlja 6 (Izobraževanje), 9 (Zdravstvo) in 10 (Socialna zaščita).
(<http://www.stat.si/letopis/letopisprvastran.aspx>)

- Slovenija v številkah 2010.

- Poglavlje socialna zaščita.
(http://www.stat.si/doc/pub/slo_figures_10.pdf)

- Slovenske občine v številkah 2010.
 - Poglavlje socialna zaščita.
(<http://www.stat.si/doc/pub/Obcine2009/1-6.pdf>)

- Slovenske regije v številkah 2010.
 - Poglavlje socialna zaščita.
(<http://www.stat.si/doc/pub/REGIJE-2010.pdf>)

- Statistični portret Slovenije v EU 2010
 - Poglavlje socialna zaščita.
(<http://www.stat.si/doc/pub/PortretSlovenijaEU2010.pdf>)

Prva objava lahko vsebuje prvo objavo podatkov in kratek komentar ali pa podrobnejšo objavo podatkov v SI-STAT podatkovnem portalu.

- Javni socialnovarstveni zavodi, Slovenija, 2009 – končni podatki. 27. september 2010.
(http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=3435)
- Javni socialnovarstveni zavodi, Slovenija, 2009 – končni podatki. 10. december 2010.
(http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=3621); SI-STAT podatkovni portal
- Predšolska vzgoja in izobraževanje v vrtcih, Slovenija, šolsko leto 2009/10 – končni podatki. 25. maj 2010.
(http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=3139)
- Zavodi, domovi in druge ustanove za nastanitev otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami, Slovenija, 2009 – končni podatki. 8. junij 2010.
(http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=3185)
- Izdatki in viri financiranja programov socialne zaščite, Slovenija, 2008 – začasni podatki. 30. oktober 2010.
(http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=3297)
- Izdatki in viri financiranja za zdravstvo, Slovenija, 2003–2008. 29. oktober 2010
http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?ID=3498
- Invalidska podjetja, Slovenija, 2008. 21. januar 2010
(http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=2891)
- Invalidska podjetja, Slovenija, 2009 – končni podatki. 21. januar 2011
(http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=3677)

Posebne publikacije (brošure):

(nimajo stalne periodike objavljanja)

Spominski in praznični dnevi:

(osvetlitev le-teh z nekaterimi zanimivimi statističnimi podatki; spletna rubrika)

- Teden boja proti raku, od 1. do 7. marca, 2010
(http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=2196)
- Svetovni dan zdravja 2010, 2. april 2010
(http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=2805)
- Svetovni dan boja proti aidsu 2010, 30. november 2010

- (http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?ID=3603)
- Mednarodni dan invalidov 2010, 1. december 2010
(http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?ID=3606)

MK: Kulturni projekti sofinancirani v okviru Javnega razpisa za izbor kulturnih projektov za razširjanje programskih vsebin, namenjenih senzorno oviranim v njim prilagojenih tehnikah, ter za razvoj tehnične infrastrukture, namenjene senzorno oviranim za leto 2010 (JPR_SO_2010)

Naziv prijavitelja	Naziv projekta	Vsebina projekta	Zaprošena sredstva
Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije	Prilagajanje in izdajanje knjig v Braillovi pisavi ter prilagajanje in izdajanje zvočnih knjig	Prilagoditev 30 novih knjig v Braillov zapis.	
	31.873,40	Predlog ustreza prijavi in vsebuje vse potrebne zahteve. Predlog je konkreten, aktualen in realen. Projekt je velikega pomena za enakovredno vključevanje slepih in slabovidnih v življenje.	31.873,40
Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije	Medijsko-informativna dejavnost Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije – programske vsebine	Izdaja: - zvočni časopis: Obzorje, Dita; - Braillov časopis: Moj prijatelj,	
Obzornik za ženo in družino, Sodelavci v ljubezni; - časopis v povečanem tisku:	34.423,00	Prijava ustreza zahtevam v razpisu. Predlog je tradicionalen, kvaliteten, aktualen in realen. Projekt je velikega pomena za enakovredno vključevanje slepih in slabovidnih v življenje.	34.423,00

Moj prijatelj, Obzornik za ženo in družino; - računalniški časopis: Rikoss.			
Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije	Medijsko- informativna dejavnost Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije – razvoj tehnične infrastrukture	Prenova zvočnih studijev, strojna in programska oprema za arhiviranje digitalnega zvočnega zapisa, za elektronsko prenašanje zvočnega zapisa, za elektronsko prenašanje podatkov v prilagojenih tehnikah za slabovidne, za potrebe Braillove čitalnice, posodobitev Braillove tiskarne.	46.394,60
	46.394,60	46.394,60	
Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije	Spletna TV	Spletna televizija je medij, ki z gledalcem komunicira skozi tri kanale, v znakovnem jeziku, s podnapisi in zvokom in tako omogoča dostop do informacij na hiter način in v obliki, ki gluhe ne ovira v sporazumevalnih zmožnostih.	14.535,00
Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije	Glasilo iz sveta tišine	Cilj glasila je informiranje gluhih, gluhoslepih, naglušnih, oseb s polževim vsadkom, staršem, tolmačem, strokovnjakom, predstavljanje organizacije v javnosti, ozaveščanje okolja o tej populaciji.	20.300,00

MK: Sredstva iz socialnega sklada

1. Evropski program			
Izbirni postopek	Projekti		
Vrsta izbirnega postopka	Naziv prijavitelja	Opis vloge (tip invalidnosti)	Odobrena sredstva v EUR
<i>Javni razpis za izbor razvojnih projektov za dvig zaposljivosti ranljivih družbenih skupin na področju kulture in pod-poro njihovi socialni vključenosti v okviru Evropskega socialnega sklada v letih 2010 – 2011 (oznaka JPR-ESS-2010-2011)</i>	Center društvo za avtizem	Izobraževanje in usposabljanje oseb z motnjami avtističnega spektra za kulturni menedžment (<i>osebe z avtizmom</i>)	91.378,50
	RADIO SOCIAL, zavod za razvoj socialnih in zaposlitvenih programov	Usposabljanje gluhih in naglušnih invalidov za prilagoditev dostopa po razstavah v muzejih (<i>senzorno ovirani</i>)	51.480,50
	Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije	S prilagojenimi e-vsebinami do boljše dostopnosti spletnih informacij, kulture, večje socialne vključenosti senzornih invalidov ter popularizacija slovenskega znakovnega jezika (<i>senzorno ovirani</i>)	100.000,00
	KD Priden možic	Zgodbarji – pripovedovalska šola pripovedovalskega varieteja za dijake centra za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje Kamnik (<i>mladi invalidi</i>)	83.896,75
	Zavod za medgeneracijsko povezovanje Zlata leta	Usposabljanje invalidov za urednikovanje in samostojno upravljanje z neodvisnim spletnim medijem – invalidi za invalide	99.995,50

		(vsi invalidi)	
	Bošnjaška kulturna zveza Slovenije	KULTURNI ODZIV – Usposabljanje na področju iskanja finančnih virov (fundraisinga) za kulturne dejavnosti ranljivih skupin (vsi invalidi)	97.806,12

SKUPNI ZNESEK ZA FINANCIRANJE KULTURNIH PROJEKTOV INVALIDOV ODOBRENIH V SOFINANCIRANJE NA JAVNEM RAZPISU EVROPSKEGA STRUKTURNEGA SKLADA ZA LETI 2010-2011 V EUR:	616.114,67
---	-------------------

MJU: Pregled pripravnikov-invalidov, zaposlenih v letu 2010 po ministrstvih in v generalnem sekretariatu Vlade RS:

Ministrstvo	Izobrazba	od/do	Po pripravništvu sprejet v DR	Praktično usposabljanje za dijake	Sprejet od/ do	Izvedeno javno naročilo v višini
Ministrstvo za finance	/	/	/	/	/	/
Ministrstvo za notranje zadeve	/	/	/	/	/	/
Ministrstvo za zunanje zadeve	/	/	/	/	/	/
Ministrstvo za pravosodje	Univ. dipl. pravnik	Od 1.2. 2010 do 31.1.2011	Za določen čas	1	Od 1.6.2010 do 21.6.2010	/
	Ekonomski tehnik	Od 1.2.2010 do 31.7.2010	ne	1	Od 6.9.2010 do 9.1.2011	/
Ministrstvo za obrambo	/	/	/	/	/	/
Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve	Univ. dipl. pravnik	Od 15.5.2009 do 11.03.2010	Za določen čas od 12.3.2010 dalje in še traja	1	Od 10.5.2010 do 28.5.2010	Da, v višini 5.408,25 €
Ministrstvo za gospodarstvo	/	/	/	/	/	/

Ministrstvo	Izobrazba	od/do	Po pripravništvu sprejet v DR	Praktično usposabljanje za dijake	Sprejet od/ do	Izvedeno javno naročilo v višini
Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja	Univ.dipl. pravnik Dipl. ekonomist	Od 1.7.2010 do 30.4. 2011 Od 21.9.2009 do 20.7.2010		1	Od 7.6.2010 do 18.6.2010	/
Ministrstvo za kulturo	/	/	Univ.dipl.zgodovinar, ki je v letu 2009 opravil pripravništvo, je bil najprej sprejet za določen čas od 1.1.2010 do 31.5.2010, nato pa je bil sprejet za nedoločen čas			/
Ministrstvo za okolje in prostor	/	/	/	/	/	/
Ministrstvo za promet	Gimnazijski maturant Ekonomski tehnik	Od 11.10.2010 do 10.4.2011 Od 1.10.2009 do 31.3.2010	Za določen čas od 1.4.2010 do 31.5.2011	/	/	/
Ministrstvo za šolstvo in šport	Nižja poklicna – pomočnik		Za nedoločen čas od 15.1.2010 dalje	/	/	/

Ministrstvo	Izobrazba	od/do	Po pripravnstvu sprejet v DR	Praktično usposabljanje za dijake	Sprejet od/ do	Izvedeno javno naročilo v višini
	peka in slaščičarja					
Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo	/	/	/	/	/	/
Ministrstvo za zdravje	Ekonomski tehnik	Od 8.11.2010 do 7.5.2011	/	/	/	/
Ministrstvo za javno upravo	Poslovni tehnik	Od 15.11.2010 do 14.5.2011	/	/	/	/
Generalni sekretariat Vlade	/	/	/	/	/	/

